

A Vasárnapi Ujság hetenként egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj július—decemberig, azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz küldve vagy postal úton a Politikai Ujdonságokkal együtt 4 ft. pp. — Az előfizetés díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Gyöngyösi István.

(1620—1704.)

A Vasárnapi Ujság megindulásától kezdve, folyamának mind e mai napig terjedő sorozatán vehette észre a figyelmes olvasó a szerkesztőség abbeli törekvését, miszerint a lap homlokán közlött — s mintegy irányczikkéül nyújtott magyarázatokkal kísért — arczképekben, a napi érdekek szemmel tartásán kívül (mit időszaki vállalatnak mellőzni lehetetlen) olly gyűjteményt szolgáltatson a közönségnek, melly, habár nem külső, időrendi, de szoros benső összefüggésben, a nemzeti jólét és közmívelődés előharczosait magában foglalván, ezen jelesek számára a nemzet szívében jól őrzött Pantheont segítsen megalapítani — Megint hoztunk egy emléket; megint egy helyet kérünk a köztisztelet és hálás becsülés szent csarnokában.

Gyöngyösi István számára kérjük.

— Mikint egész irodalmi korszakok, úgy egyes írók működési körének megítélésében nem csupán elvont szépirodalmi szempontokat lehet és kell vezérfonalul használnunk, de a viszonyok figyelembe vételével szükséges egyszersmind számításba tennünk azon hatást is, mellyet e működés, akár közvetve, az irodalmi határok bármi iránybani szélesítésével, akár közvetlenül, az olvasóközönség szellemi látókörének tágítása által, korára gyakorolt. Mert valamint nem egy eset van feljegyezve, hol e korszerűséget maradandó becséssel összekötni, annak elemeit a szép örök-törvényeivel egyeztetni a lángésznek sem sikerülvén, szava a jelenre nézve pusztában hangzott el, s csak az utókor előtt bírta magát érvényesíteni : megfordítva, az is gyakori jelenség, miszerint írók — a viszonyok erejénél, vagy a kor miveltiségi fokánál fogva, egy szóval, működésök alkalomszerűsége mellett, a népszerűség és hatás kitünő pontjára voltak képesek eljutni, — kiknek hatása és népszerűsége pedig igazoltatását csupán azon adott viszonyokban lelte. Az ilyenek a jelen — amazok a jövő számára, s mindkét uton a szellemi fejlődés gyarapítására munkál-

kodnak; néha a szigorú jelen sürgető szükségei mellett a jövő magasb igényei elenyésznek : ilyenkor a cselekvés, eredményeiben, a jövőnek is szolgál; ezért hát mindkét ut egyaránt méltánylatra számíthat a nemzeti miveltetés történetében.

Gyöngyösi szép érzéssel s eszmékkel irt műveit — mellyek a maguk idejében épen azért és nemzeti zamatjokért nagyon kapósak voltak s egyenkint számos kiadást értek — leszorították ugyan már a tovább fejlett irodalom újabb termékei a könyvpolczokról, de az ő működését, melly ezen irodalmi fejlettségben nevezetes lépcsőt képez; a hatást, mellyet korára gyakorolt, s melly a közmívelődés előmozdítására, s az irodalom kedveltetésére nem-csekély mérvben folyt be : ezeket az irodalomtörténet mindig meleg elismeréssel fogja emlegetni.

A tizenhetedik század ezen ünnepeit költője született 1620-ban, aug. 5-kén, jó módu nemes családból. Iskolái végeztével, kamarási minőségben, akkori füleki kapitány, a hirneves Wesselényi Ferencz udvarába került, s annak igen bizodalmas embere lett. Egy időre félbehagyott költői pályájának kezdete — a „Murányi Venus“-hoz irt előszavából kivehetőleg — kora ifjúságára esik ugyan, azonban a fenmaradtak közül legelső csak a „Murányi Venus“ ismeretes, mellynek éneklésére s fűzfára függesztett hegedője viszont fölvetelére hős urának Murányvár lelkes asszonyával történt híres kalandja lelkesítette, s mellyért Szécsi Mária a költőt Babaluska gömörmegyei faluval

GYÖNGYÖSI ISTVÁN.

ajándékozta meg. E mű 1664-ben Kassán látott napvilágot; azóta összesen kilencz kiadást ért, s másfél századon át a magyar közönség legkedveltebb olvasmányai közé tartozott.

1653-ban Wesselényi udvarától búcsút vévén, megházasodott, s Gömörmege táblabírája, később két ízben (1681-ben és 87-ben) követe, időközben 1686-ban alispánja is lett, s a soproni országgyűlésen irta gróf Eszterházy Pál nádorhoz intézett „Palinodia“

czinü alkalmi költeményét; 1690-ben bocsátotta közre „*Rózsakoszorú*“ című vallási verszetét, mely azután még kétszer 1772-ben és 1789-ben jelent meg. — Ezután három esztendőre 1693-ban, többszöri el nem fogadott lemondás után, végre sikerült terhes hivatalától, de csak egy időre megmenekednie, mert 1701- és 1702-ben újra megválasztották. Ő mindazáltal, e hajlott kor és halmozott foglalkozások közt sem birt a muzsához hűtelen lenni, s 1693-ki otiumában adta ki *Kemény János* erdélyi fejedelem újra dolgozott életrajzát (négy kiadás: Lőcsén, Sopronban, Budán, Kolozsvárt), — írta „*Cupidó*“ című tankölteményét, melynek első kiadását mégis jóval későbből, 1734-ről birjuk. 1700-ban vette tőle a nemzet a „*Chariklia*“ verses történetét, mely három kiadásban terjedt el az olvasóközönség közt. Ez végső műve, mert „*Daedalus templomát*“, mely halála után 25 évre jelent meg, okunk van ifjúkori munkái egyikének hinni. „*Daedalus temploma*“ nagyon sok kiadást ért, utoljára Budán 1840-ben; és a „*Chariklia*“-val együtt a ponyva-irodalomnak maig is egyik legkedveltebb darabját képezi.

Halálának évét bizonyosra meg nem határozhatni, azonban Gömör 1704-ki jegyzőkönyvében alispáni *utódjául* már Bárczay György van említve: ennél fogva körülbelül 1704-re lehet tennünk.

Gyöngyösi (kit a nálánál később élt *tordai* rimelő Gyöngyösi-től meg kell különböztetni), írásmódjának könnyű s mégis szabatos voltával a magyar verselés csinosítására és szabályosítására is nem csekély részben munkált közre. — Összes műveinek (nem teljes) kiadását jeles pályatársa Dugonics rendezte 1796-ban.

Egykori házát Csetneken és Otkinán a lakosok ma is kegyelettel mutogatják; s tőlünk is megérdemli a jó öreg alispán, hogy egy-egy szavára emlékezzünk hébe-korban:

„Óh a régiektől elfajult nemzetség;
Híredben, nevedben korcsosult nemesség;
Mióta köztetek nincsen egyenesség,
Illy rútul azóta prédál az ellenség!

Az állhatatlanság nagy szívhez nem illik;
Gyenge épület az, mely hirtelen bomlik;
Lásd az erős tölgyfát, előbb összcumlik,
Ostromló szeleknek hogysen mint meghajlik.

Nem nemes elme az, mely hamar változik,
Akármí szélre is mindjárt ingadozik;
Ott tisztul az arany, hol a tűz lakozik:
A rózsza is tövis között virágozik!”

Z—y K—ly.

More patrio.

Regényes kóborlások JÓKAI MÓRTÓL.

(Folytatás.)

Tíz éve már, hogy nem jártam az alföldön; egy új tünemény lepette meg azóta, mint új nemzetgazdászati *acquisitio*. A merre csak jártunk, az ut két oldalán egész sűrű lombos erdők terülnek mindenfelé; igenis: sűrű erdők az ugynevezett szerb tövisből. Néhol mezőt, legelőt, szántóföldet ellepített az; kemény tövisei között a szántó-marha is félve jár, s a kaszások rongyokkal csavargatják be lábaikat előle, mert veszett sebeket ejt az emberen. Még mikor Petőfi megénekelté a pusztát, ez a növény nem volt indigenálva; azóta ez is megtelepült nálunk s nem engedi magát irtatni, megy szakadatlanul egyik falutól a másikig, ott is végig megy az utcákon, árkok, piacok nem szakítják félbe, odafészkel magát a házak oldalába — ez a szomorú jelképe a nyomoruságnak. Tavaly egy tudós francia azt írta, hogy Magyarország a Tiszáig oláh; no, ha ezt a sok tüskét látná, majd irhatná, hogy a Dunáig szerb. Én a szerb nemzetet ugyan nagyrabecsülöm, hanem azért bár ne jutott volna tőle Magyarország számára annyi tövis.

Egyébiránt egész Békésvármegye közepéig nagyon kevés hasznát lehet venni az oláh grammatikának, (daczára ama francia tudós ethnographiai rendelkezésének). Battonyán volt alkalmunk használatba venni az első „*ungye mérát?*“ De ott is megszegyennültünk vele, mert a megszólított oláh atyafi magyarul felelt rá vissza, hogy merre visz az ut. Hasonló arczpirulás ért bennünket Orosházán, a hol uti-társam a piacon beszédbe ereszkedett a román lelkészszel, egyről másról tudakozódva tőle oláhlul, mire az hasonlóul válaszolt; néhány percz múlva azonban kifutottak a szomszéd házból a lelkész gyermekei s apjukat magyarul szólították meg; bizonyosságul annak, hogy a derék lelkész otthon ezen a nyelven társalog; mi is így folytattuk aztán a *discursust*, s úgy vettük észre, hogy lelképásztorunk olyan tiszta irodalmi nyelven beszél, mint akármelyik könyv; akarám mondani még jobban, mert

azok sokszor nem ügyelnek a helyesírásra. Így is kell annak lenni, a velünk lakó román nép szemmel látja, szívvel érzi, hogy sem messze, sem közel nem talál olly nemes rokonságot, mint a magyart, s a hány fokot halad a mivelődésben, annyi lépést közelít a magyarsághoz.

A kinek ez észrevétel nagyon édesnek talált izleni, nehogy elrontsa a gyomrát, mindjárt szolgálok egy kis keserű cseppfélével. Nehány mérfölddel odább már változik a világ; a mint a siklás elmarad, a hegyhátokról a melancholikus tilinkó szava hangzik alá, s a hol ez a tilinkó hangzik, ott nem tudnak többé magyarul. A falvak nevei még a múlt századi megyei leltárakban magyarok, most már össze-vissza facsargatva mind oláhosan hangzanak, s nyelvünket csak az uri rend beszéli. Van egy község, melynek lakosai mind nemes emberek és kálvinisták; neveik tösgyökeres magyar nevek; viseletük debreczeni fajta; de már egy szót sem tudnak magyarul; író, olvasó-ember nincs közöttük, nemzeti történet, rokonszenves emlék, rég kihalt közölök, csupán abban válnak ki az oláh fajtól, hogy szörnyű verekedők, és szeretik a processust. Hogyan támad az illy átváltozás, annak igen egyszerű a magyarázata: Messze földön nem volt hozzájuk közel reformatus lelkész, a ki gyermekeiket keresztelte, halottaikat eltemette volna; pogányul pedig csak nem élhet, nem halhat az ember: ott volt az óhitű pap, annak az ígéit voltak kénytelenek bevenni, s lassankint elhagyták miatta a hazai nyelvet. Katholikus községek is jártak így sokan. A román pápa minden szegény földön megél, talán nem is olyan tudós mindegyik, mint lelkésztől várnók, de a hegyek közt elszórt nyájnak pásztor kell, s Urunk idejében, ez előtt 1800 esztendővel, nem resteltek a nép pásztorai megitzláb is jární, mint most az oláh papok szegényei; az eredmény pedig az, hogy a magyarság elenyészik ott, a hol a szegénység kezdődik.

Pedig a szegénység nem megénekelni való tárgy, akármit beszéljenek is felőle a poéták. Ez a kevéssel megelégedés nem tesz nemzetet nagygyá. Vagy hát boldogság az, hogy az ember levágja a gerendát az erdőn, négyesével keresztbe rakja, s ott lakik a közepében, míg a szél el nem hordja; megfonja, megszövi durva darócziposztóját, gubának önti; beteszi a Czermura vizébe, ott egy hét alatt megfeketedik, s azontul viseli, míg valahol állja a madzag; összefőzi a tejet a máléval, s élél vele holtig; még csizmára sem vágyik; elviseli a bőrt, a hogy foltnak van szabva; — hát még a szellem kívánalmi? hol alusznak azok, ki ébreszti fel őket? Nincsenek itt hires költők, népdalnokok; ki olvasná el, ha írának valamit? Itt olvasni csak a pap tud. Hanem vannak más lumenei a népnek, mely sötét rengetegeiben mégis fölkeresi a csudás emberföltöttit s elzüllött ábrándjait hozzácsatolja: ezek a jósök. Minden oláh vidéknek megvan a maga hires jósa, a kiről azután bámulatos dolgokat ad tovább a néphagyomány.

Mintegy husz évvel ezelőtt élt Páloson (most Paulis) egy hihedett varázsló, Juon nevű, kihez messze földről eljárt a föld népe megtudakolni az esőt, vagy jó időt. Jóslatai bámulatosan beteljesültek mindig. Egy héttel előbb megtudta jövendőlni az eső közeledtét; még azt is, hogy meddig fog tartani, hosszas eső lesz-e, vagy csak futó zápor? s eső idején ismét megmondá, hogy mikor állapodik meg az idő, mikor tisztul fel az ég? Mind ez csalhatlanul beteljesült rendesen. Hihetetlen volt ez igaz, de úgy volt. El kellett ismerni a legbölcsebb természettudósnak is, hogy a csodálatos ember jóslatai egyetlenegyszer sem szégyenültek meg. Egyszer hosszas szárazság után messze falukból csődültek hozzá a lakosok megkérdezni, hogy tudakolozzék már valahol az eső felől; a jós arra utalta őket, hogy várjanak három napig, és imádkozzanak hiven az Istenhez, hogy jelentse ki ő előtte szent akarátját. Harmadnap ismét felgyültek a hívők, s kérdezték, hogy beszélt-e az Istennel a jós? „Beszéltem, felelt az, azt mondá pedig az Ur, hogy mindaddig nem lesz eső a vidéken, míg az óhitű esperest itt a falu alatt levő keresztfára fel nem feszítitek.“ A népnek sem kellett több; rohantak rögtön az esperes lakára. Az észrevéve a veszélyt, hirtelen lóra ülteté szolgálját, s futtatá lóhalálában az akkori főbíró Cs . . . hoz, a szomszéd faluba, az alatt az ellene csődült nép berontott hozzá, s tudtára adá, hogy őt keresztre fogják feszíteni. Okos beszéd, felvilágosítás itt mind nem használt; a lelkész csak egy órai haladékot kért az imádkozásra; azt megadták neki. Mikor az órának vége volt, kikisérték a keresztfához; a jós maga vállalkozott arra a tisztségre, hogy a lelkészt felfeszítse; már mind a ketten a keresztfán voltak, midőn Cs . . . főbíró megérkezett. A derék ur nem tétová-

zott sokat, odavágtatott a tömeg közé négy lovas hintájával, a kereszt előtt megállt; ő maga derékon kapta a megkötözött lelkézt, hajduja a varázslót, fel mind a kettőt a hintóba, s azzal vágtattak ismét visszafelé. A felbőszült nép egész Aradig kergette őket. A jóst természetesen törvényszék elé állíták; de ő minden vallatásra csak azzal felelt, hogy neki az Isten parancsolta azt, hogy az esperesnek meg kell áldoztatni. Utoljára aztán azt mondták neki, hogy ha az Isten nevét folyvást becsmérel, majd azt kapja, hogy száz botot vernek rá. Ez ugyan drastikus szer, s látom égfelé állani az emberbarátok hajászáit a bottal vallatás emlegetésére; de szeretném látni, hogy mellyikünk maradna philantrop, ha egy gyilkos azzal védi magát, hogy neki az Isten parancsolá a gyilkolást. A fenyegedett jóst nevetet e szóra: hiszen az ütés neki nem fáj; az Isten elveszi az ütés súlyát, s megedzi az ő testét, hogy azon sem fegyver, sem pálcza nem fog: tessék bár megpróbálni. Megpróbálták. Ötvenet ráverték a jósra, mi alatt ez folyvást nevetett, s gunyolta a törvényszék tagjait, hogy lám annyit sem ér a botozás, mintha a pusztá derest vernék. Az urak már kétségeskedtek, hogy elbocsássák-e, s diadalt adjanak a babonának? A mint azonban még ötöt ráhuztak a varázslóra, ez egyszerre megváltoztatta a hangját, s szép könyörögve mondá: hogy bocsássák el, elég lesz már, inkább csak kivall mindent.

Ekkor aztán nagy töredelmesen elmondá, hogy biz ő az óhítú esperest azért akarta megöletni, mivel az szüntelen arról világosította fel a népet, hogy a babonában ne higgyen, s az ő csodatételeit mindig természetes okokból iparkodott kimagyarázni: egyet azonban még sem tudott megfejtetni: időjósatai csalahatatlanságát. — Ennek pedig az a titka: az ő nyakgerinczén van egy daganat, melly olyankor, midőn hosszú szárazság jön, egészen elmulik; tartós esőzés bekövetkezte előtt szertelenül feldagad; ha vihart érez, azt feltüzülése által jelenti meg, s ha hirtelen derült idő jön, akkor egyszerre lelohád. (Nem egyéb, mint egy tökéletesített tyukszem). Így lett annyi megfoghatlan csoda a legeggyűbb okra visszavonva.

Másson ismét egy koldusfiu, kit nyolcz év óta némának ismert minden ember; butyini vásár alkalmával a legnagyobb sokadalom közepett egyszerre csak megszólal s elkezd visokról beszélni a népnek: hogy az Isten csodát tett ő vele, felszabadítá ajkait a némaság zárja alól, hogy tudassa a néppel, mi okai vannak az ő világi nyomorúságának, s hogyan tegyen róla. Utoljára az is azt hirdeté, hogy agyon kell verni a papot. — A szegény pópa alig birt megmenekülni a babonás nép kegyetlenségei elől; szerencsére a vármegye ismét kéznél volt, a zendülőket szétugraszták, a fiatal profétát pedig elcsipték. — Ekkor kisült, hogy az a pap azelőtt nyolcz évvel azt a fiut megverte; s akkor ez föltevte magában, hogy boszut fog állani rajta, s képes volt nyolcz esztendeig némának tettetni magát, s nyolcz esztendeig jární, kelni és aludni menni azzal a gondolattal, hogy ő a papon boszut álljon egy pár pofoncsapásért. Illyen jó emlékező tehetsége van az oláhnak.

Talácson is él még mai nap is az a jövendőmondó, kihez hajdan még a környékbéli urak és asszonyságok is eljártak jóslatot mondatni. Azt állíták ugyan, hogy csak kíváncsiságból teszik; hanem ez a kíváncsiság egy ismerősünknek életébe került: a jóst azt mondá neki, hogy 34 éves korában meg fog halni: az ifju fejébe vette a mondást s aként sietett élni, mint a kinek kevés ideje van már hátra; hiszen ugy is mindegy: 34 éves korában tudógyuladást kapott; nem engedte magát gyógyíttatni; hisz ugy is mindegy: s csakugyan meg is halt. Ez a jóst azt beszélte hogy ő nem egy ember, hanem három ember: egy testvére lakik Afrikában, a másik Ázsiában: minden tíz évben megcserélik a lelkeiket, csak a testük marad egy helyben: a táltosok tüzes szekéren szállítják őket idestova. Ez sokkal furfangosabb volt a többieknél, mert a legtávolabb eső falvakban tudta, a családok titkait, s mikor panaszra jött valaki hozzá, már előre tudta miért jön s gyakran segíteni is tudott rajta. Valószínűleg minden faluban voltak vele összeköttetésben levő kémei; mert a varázsló hivatala szépen jövedelmez s az oláh nagy mester a titoktartásban. Különösen akár merre járt, mindenütt lehetett látni egy veres galléros embert, ki jött-ment a sokadalomban, mindenkitől kérdezősködött s a jóst csak éjszaka látogatta meg; ez volt Onucz segéd. — 49 óta hallgat a Talácsi jóst: azt mondja, hogy azok a szellemek, a kik vele összeköttetésben voltak, elpusztultak a vidékről. Onucz sem látható már sehol veres gallérjával. Hja, biz akkor sok szellem eltűnt a világról, a ki hus és csont között lakott.

E babonás hajlamot a népben egy ügyes szolgabíró is felhasználta vallatások alkalmával. — Mikor megátalkodott gonosztevő került kezére, ki minden tanubizonysággal szemben tagadott, esküdt, hazudott; akkor azt egy érczfeszület elé állítá s ráparancsolt, hogy tegye arra a kezét, ugy esküdjék: az pedig egy villanyteleppel volt összeköttetésben; mitől a bűnös olyan ütést kapott a két könyökén keresztül, hogy ijedten vallotta meg a legtitkosabb bűnét is. Máskor, ha ilyenre akadt, azt szépen leülteté a villanyszigetre, s mikor az önkénytes vallomás ferdére talált menni, az ujja hegyével odanyult a vallatott orrához, füléhez: „te most mingyárt elvisz az ördög, ha hazudsz.“ — Az ember aztán, a mint a szikrákat érezte orra, füle hegyén, minden porozikáján, a hol hozzáérték, kipattogni, azt hitte, már a pokolbeli tűz kezdődik és sietett megszabadulni az eltitkolt igazság árán. (Folytatás következik.)

Az első táncz.

Egy kis falun mentem végig,
Az ut mellett fehér házak.
Vasárnap volt. A kapuban
Pirosarzu lánykák álltak.

A kis falu közepében
Vigan zengett a muzsika;
Hordta a bort a korcsmáros.
Hangzott a dal: „icza ricza!“

Estefelé lehetett már,
Hosszu árnyat vetett a fa;
Hanem a táncz nem lankadott,
Ezután jött még a java.

Egy kis leány állt a körben,
Piros kendő volt a nyakán;
Nyalka legény jött feléje:
„Három a táncz, ne állj babám!“

És bugott az öreg bőgő,
Lobogott az ümög ujja;
Csengett, pengett a sarkantyú,
Rakta, járta kiki ujra.

„Ez az élet a gyöngyélet . . .
Ne húzódozz . . . hadd öllek!“
Izmos volt a legény karja,
Irult, pirult a szép gyermek.

Kedves, vonzó leányka volt,
Ki-kipattant a középre;
Ingó bimbó. Mikor fordult,
A földet is alig érte.

Majd sebesen aprózgatták,
Egyik hátrált, másik futott;
Tombolt a sziv. „Hej, huzd cigány,
Szakadjon el minden hurod!“

Fény reszketett minden arcon!
A szemekben láng csilloga:
Mintha mind itt maradt volna,
A leszállott nap sugara . . .

Egyszerre a kicsi harang
Megszólalt a falu felett:
„Bocsásson kend . . . harangoznak,
Nem is tudtam, hogy este lett.“

Nem is tudta, hogy este lett . . .
Olly szép volt így szemlesütvel!
Ránézett a deli legény,
S piros hajnal gyult fölötte.

Dalmady Gy.

Zrinyi a költő.

Életrajz, írta PAULER GYULA.

(Folytatás.)

X.

(Téli hadjárat. Következményei. Kanizsának sikertelen ostroma és visszavonulása a Muraközbe).

A hadászatban általános elvnek volt elfogadva, hogy a tél az erőgyűjtésnek, pihenésnek ideje. Olly korban, midőn a seregeket raktárakból élelmezék, nem is lehetett másként. A francia forradalomnak jutott a dicsőség megmutathatni, hogy a ropogó havon szintugy gyilkolhatni, mint a zöld pázsiton. — Nem hiányzának ugyan ritka kivételek, legnagyobb kényszerűség szülöttei; apró csapatok harcának Erdélytől Adriáig télen át sokszor tanuja, és részese volt Zrinyi is: de nagy haddal rontani ellenséges földre, önszántából, vakmerőnek, esztelennek látszott az elmélet embereinek, legalább eredetinek a bátrabbaknak. Zrinyi lángesze megelőzte korát; mert Gallen Bernát, Münster harczias püspöke, tervelt ugyan kora hadjáratot a birodalmi hadak élén: de azt csak marcziusban akarta elkezdni. Zrinyi csak a hasznokat, nem a nehézségeket fontolta meg, midőn elhatározá, hogy még januárban kiindul fölggyújtani az eszéki hidat, mellyen át egy század óta özönlöttek már Mohamed fiai Magyarhonra. A törökök elrémítése, a levert kedélyek fölbátorítása, a nagy vezér késleltetése ígérkeztek a siker következményeiül és hatottak Lipótra és környezetére annyira, hogy félretéve a főhadi tanács okoskodásait, gunyolódásait, a tervbe beleegyeztek. Zrinyi gyámolítására Hohenlohe Gyula tarka csapata, valami 7000 ember és kevés császári lón rendelve; de Zrinyinek hire, a vállalat nagyszerűsége 10,000 magyart és horvátot gyűjtött lobogói alá; köztük volt Eszterházy Pál is, a jövendő

nádor. Batthyány Kristóf, Nádasdy Ferencz és a veszprémi püspök dandáraival 25,000-e szaporodott a sereg.

Zrinyi jan. 21. hajnalban hagyta el Zerinvárt és Berzencze felé vette útját. Az őrség védelemre készült, de néhány belehányt ágyugolyó megváltoztatá szándékát; Kissel, Zrinyinek törökül tudó kapitányával beszélni kívánt és kevéssel utóbb a várat, szabad kivonulás föltétele alatt, a bánnak földadá (jan. 23.) Berzencze példájára Babocsa, mellynek tatár őrei megszöktek, csekély török őrségével Sárkánknak, Zrinyi alvezérének, ellentállás nélkül kaput tárt. — A barcsi palánk lángok martalékává lett. — Rémület szállta meg Szigetvár lakosait, kik a Zrinyi Miklós halála által megszentelt belső várba vonultak. Jan. 28. Pécs előtt állott a sereg; az őrség fehér lobogót tűzött a vár fokára; de midőn a mieink gyanutlan közeledének, kirohant. Árulása nem használt, visszaveretett és más nap föltűnt a bűnhődés borzasztó napja. Zrinyi és Hohenlohe rohamot intéztek a várfalakra, hosszú harc után fényes sikerrel. A törökök részben házaikban, tornyaikban hősileg harcolva elhullottak, részben elfogattak. Kevésnek sikerült csak a belső várba menekülni. A zsákmány, a nagy mennyiségű bor üdítőleg, végre részegítőleg hatott a didergő hajdukra és németekre. Zrinyi kénytelen volt elnézni a kicsapongást, önmagát büntetöt; mert a törökök a belső várból kirontának, és támadásuk bár visszaveretett, több jeles német tiszt életébe került.

Zrinyi lángolva, czélját valahára valószínűsíteni, az ostromot Hohenlohera bizta: maga pedig a magyar lovassággal és néhány német századdal Eszék felé sietett. — Pusztai vidékeken vonult át; a posegai bég, hallván jöttéről, hirtelen átfutott a Dráván. Csak a dárdai vár daczolt, vesztere. A rohanó magyarok megmászák falait és őrségét kardra hányták; febr. 1. Eszék előtt állottak.

Az eszéki hid a Dráván és annak messzeterjedő mocsárain vezetett át; mérföldnyi (8565 lépésnyi) hosszúságra nyult; szélességét 17

lépésnyire teszik. — Tölgyfa gerendákból szilárdul volt alkotva; karcu tornyokkal, várdákkal biztosították építői megtámadások ellen. Eszék és két hajó-ágyú gyámolták e védműveket. — De mindezen erődítményekben most vagy semmi őrség sem volt, vagy bátortalan. — Néhány golyó, ügyetlenül röpítve, kevés kárt okozott a támadókban. Zrinyi fölgyújtotta a nádast; a láng a száraz időben, kedvező szél által hajtva hamar belekapott a hidba. — Két napig égett Szoliman műve, s maradt Zrinyi Eszék alatt. — Csak midőn a hid már elhamvadt, fordult vissza. Visszajövet a szomszédság minden falvát, malmát fölperzselte; febr. 5. a pécsi táborban állott. Az ostrom még eddig a kemény idő, a várbeliek vitézsége, az ostromszerek hiánya miatt igen lassan haladt előre. Minthogy a törökök a felhívásra: adnák meg magukat, nem is feleltek, Zrinyi visszavonulást tanácsolt, mellyet a katonaság közt kitörő nyavalyák is sürgettek. Hohenlohe és alvezérei, bár megritkulva, rohamot akartak. A katonaság közt már rég viszálykodás lappangott, most a vezérek közt is kitört. Zrinyi tekintélye végre győzött és a sereg (feb. 7.), miután a várost fölgyújtotta, Pécs alól elvonult. Visszavonulását csak egyszer törekedtek a törökök megzavarni, de szerencsétlenül. Segesd bevétele febr. 12. volt e hadjárat utolsó fegyverténye. Feb. 15. Zerinvárt elérték és téli szállásaikra oszlottak. 150 ágyú, többnyire keresztyén mű és mindannyi török diadalemlék, sok fogoly, tömérdek szarvasmarha, és Babocsa,

Berzencze, Segesd, Kanizsának kellemetlen szomszédvárai, volt a merész vállalatnak bére.

E hadjárat híre gyorsan bejárta Európát, és Zrinyi neve ünneplétté lön az egész keresztyénségben. A magyarok büszkéek voltak, hogy valamint a múlt évi hadjárat gyér babérait magyar aratta, úgy az ez évi hadműködéseket is magyarok kezdék meg dicsőségesen. — Zrinyi febr. 19. tudósítá Lipótot hadjáratáról, szerényen, mint mindig szokott. A császár, a kegyencz, magasztaló leveleket irtak neki: maga az egyház feje és VIII. Sándor pápa, levelével megtisztelte. Styria, Némethon örömmünepeket ült. Lipót birodalmi herczeggé akarta tenni: de a bán visszautasította a megtisztelést; ő csak nemzetének méltó fia akart lenni. XIV. Lajos, ki az érdemet önzésből mindenhol pártolta, és Itáliának néhány fejedelme, áldozataiért a keresztyénség ügyében, elpusztult jószágainak fölsegélésére pénzzel, évdíjjal segíték, ajándék, mellyet Zrinyi csodálkozással vett és csak királyának megegyezésével tartott meg. Konstantinápolyban Zrinyit vastuskónak kezdték hívni. A nagyvezér haragja borzasztóan sújtá a téli hadjárat gyávit; a szigetvári parancsnok megnyuzatott; az eszéki hid őre nyárson lakolt; több másnak feje porba hullott. A gyujtogató, pusztító Zrinyire pedig a szultán halálos ítéletet mondott, és megparancsolá vezéreinek, öt bármilly módon kézre keríteni, parancs, melly szintugy elismerése volt Zrinyi érdemeinek, mint Európa tapsai.

Az udvaroncok serege Bécsben nem osztozott az általános örömben. Hallani lehetett nyilatkozatokat, hogy e vállalat, mellyet magyar kezdett és vitt dülőre, csak annál inkább föl fogja ingerelni a törököt. — Okoskodásaik percze hatástalanok voltak; hatalmuk ideje lejárt. Az erélyes hadviselés váratlan sikere következtében, pártolói, a magyar tanácsosok, a németeken fölül kerekedtek; úgy hogy Szelepcsényi Nádasdynak irhatá: „Bedugjuk rövid nap azoknak az architekteleknek szájukat, a

A kondor. — (Lásd a szöveget 534. oldalon.)

kik sok circumspectiójokkal ezennel elvesztenék kedves hazánkat.“ E körülménynek köszönhető, hogy Lipót Kanizsa ostromába beleegyezett, mellyet Zrinyi egész hevével indítványozott volt, hogy a Dunántul ezen veszélyes ponttól megszabadíttassék, noha Hohenlohe és minden törzstiszte, egyet kivéven, ellene volt, sőt még azokból a sereg ellenszenvét is táplálta. A jelen körülmények kedveztek az ostromnak. A basát, Bosznia keresztyén fiát, Zrinyi pénze megvesztegette; híre járt, hogy a vár csak egy hónapi élelemmel van ellátva; segélyezését Eszterházy Pál Kiskomáromban gátolá. Bizonyos volt, hogy a lerombolt eszéki hid a nagyvezért sokáig föl fogja tartóztatni.

Zrinyi bizonyos Vasenhoffot küldött Bécsbe, ki által az udvar neki megüzente, hogy tűzzön ki napot az ostromra; Zrinyi april 8-át választotta. A magyarok a kitűzött napra megjelentek, de nem a sükertől olly sokat váró, olly készséges stájerok ágyú, nem a mocsár betöltésére szükséges zsákok; hiányok támadtak, mellyeket Zrinyi saját erejéből hasztalan igyekezett kipótolni. Kedvét kezdte veszteni, mert előre látta, hogy a későn kezdett ostromot a nagyvezér meg fogja zavarni. Strozzii Péter tábornok megérkezte, a németek élénkebb mozgalmi visszatéríték tervére. Hosszas tanácskozások után, a vezérek Zeletner János császári éllemezési biztos szavára, hogy minden szükséges meglesz, az ostrom megkezdését april 28-ra tűzték ki.

Kanizsa a hasonnevű patak képezte mocsároknak közepette feküdt; Zrinyi gyakori kémjáratokban a már rég ismertet újra meg újra átvizsgálta; megvolt benne a ritka tulajdon, gyorsan és pontosan tenni mindent. Egy izben majd ott veszett. 500 lesben álló török csekély, de férfiakból álló kíséretére rohant, hogy végrehajtsa a szultán ítéletét. Heves, kétséges harcz fejlődött; zaja elhatott a közel keresztyén táborba. Háromszáz lovas a csatatérre vágatott és a támadókat meszalasztá. Sokat leapritottak, néhányat elfogtak, köztök a hóhért, ki a bánnak a végzeteljes selyemzsinórt hozta. Az elővigyázat, melly ez embert ritka művü fegyverzettel fölruházta, tanuskodott ama tiszteletről, félelemről, mellyet a „vastus-kó“ vitézsége a törökökbe öntött. — April második felében Zrinyi vezértársaival Hohenlohe és a merész Strozzi Péterrel, mintegy 20,000 emberrel Kanizsát körül fogta. A magyarok kelet- és délfelől, hol legkönnyebben történhetett az átadás, a németek északfelől ütöttek tábor; köztük feneketlen mocsár volt. April 28. Strozzi Péter a vele szemközt fekvő külvárosra rohant. Huzamos, makacs harcz után sikerült csak a törököket a házakból kivernie, kezdet, melly a támadókat makacs védelemre készíté elé. Erre kilencz napi tétlenség következett, mert ágyuk hiányoztak, és Zrinyinek és a hadi tanácsnak terve vala folytonos ágyuzás, lángok által kényszeríteni Kanizsát megadásra.

Hohenlohe, kinek egy mozsara volt, mindamellert megkezdé a tüzelést, és ösztönzé az őrséget, hogy minden gyulékony anyagot eltávolítson vagy biztosítson. Az áruló basa nem volt többé. A vár-örizet értesülvén czimboráskodásáról, meggyilkolta és helyébe soraiból a legméltóbbat lépteté. Az új parancsnok megrezzent társait, most alárendelteit, összehívta és őket állhatatosságra, vitézségre inté Mohamed, a szultán, az ozmán birodalom szent ügyében. Szavai és a közlő segély reménye föltüzelté az őrséget. Eszélyesége, az őrségnek áldozatkészsége, melly fél napi adaggal beérte, biztosítá a várat az éhség ellen; vitézsége ezer bajt okozott az ostromlóknak, kiknek munkálatait a föld minősége is gátolta. Hogy a csekély számú ágyuk a várost érhessek, rőzsetekercsek, föld hányattott az ingadozó lápra, munka, mellyet folytonos kitörések föltartóztatnak, tüzzel vassal megsemmisítettek. Megfeszített erődés Hohenlohe részéről az árokig vitte a munkálatokat, melly hat ölnyi széles, mögötte új védművel, minden tovahaladást meggátolt. Másrészről

a golyók a várost nem is érték; az ágyuk néhány lövés után kilegték, haszonvehetlenekké váltak. Zrinyi egész hevével munkálkodott; Strozzi mindig a legnagyobb veszélyben forgott és már két sebből vérezett; fáradhatlan kitartás lelkesité a vezéreket, mind siker és egyetértés nélkül. 3 hét lefolyt, támadások és megtámadtatások közt. Azon esetre, ha a nagyvezér közelednék, vele megküzdenni határozták; sánczokat építettek, mire a magyarokat használták. A németek lelkesedése azonban hamar elpárolgott. Amhád, a nagyvezér, a három havi fáradhatlan munka által fölépített eszéki hidon máj. 14. átkelt, és most 50,000 emberrel — mondá a hír — Szigetvár körül táborozott. — Renninger Simon, a

császári ügyvivő, mint fogoly, kíséretében volt. Babocsa, Berzence, Segesdvárak őrségei a gondjaikra bizott erősségeket elhagyák. — Kósza hír, majd Kiss Farkas Zrinyi vajdájának szájából biztos tudósítás erről szólott az ostromló vezéreknak. Összegyültek (jun. 1.) Zrinyi táborában; a haditanácsot a nagyvezér jöttéről érkezett hír, a várbeliek dühös kirohanása, melly 14. napi munkát semmivé tett, félbenszakasztá; majd ismét folytatták. A hadsereg igen leolvadt. Zrinyi az ostrom előtt 13,000 gyalogot követelt, a csatatéren nem volt több 8000-nél. Segélyt sürgető levelei Bécsben eredmény nélkül maradtak; befolyása, pillanat műve, kedvezőtlen körülmények közt rögtön elhanyaglott, és Montecuculira és hiveire szállott.

A Széchenyi-család sirbolti kápolnája Nagy-Czenken. (Lásd a szöveget 534. oldalon.)

Batthyány, Eszterházy Pál emberei, kik az ostrom alatt jöttek, alig pótolák az elesetteket. A sánczokban bevárni az ellent lehetetlennek látszott; már-már jelenkező élelemhiány végveszélyt hozandott volna a két tűz közé szorultakra. Abba hagyni egy hónap munkáját dicstelen, kellemetlen volt, de Hohenlohenak, ki a mocsáron átjönni és Zrinyivel egyesülni nem akart, szükségesnek látszott. — Strozzi harczolni akart; tisztei D'Avancourtstól lebeszéltek, mondván: gondolja meg, hogy a császár birodalmát teszi kockára. — Zrinyi eltért véleményüktől; ismerte a hirt, melly a török sereget mindig nagyította és nyílt mezőn, nyílt csatát tanácsolt a nagyvezérrel. A vezérek a török nagy számával mentegedőztek;

Vasenhoff ünnepélyesen óvást tett a hír ellen; a török sereg csak huszezer emberből állott; leszavagták. Visszavonultak (jun. 1.) „Nem javalltam“ írta később Zrinyi Lipótnak, *ellenszegültem, tiltakoztam, de hasztalanul. — — — Mit tehettem? Őket visszatartóztatni nem állott hatalmamban s így kénytelen, kelletlen velök együtt szaladnom kellett: sőt még csak annyit sem nyerhettem meg, hogy a málhákat előre bocsátván egyesülve maradnánk; mindent összebonyolított, sokat elvesztett a sűrűsége.* — A visszavonulóknak Zrinyi tanácslá, üssenek táborat a Zerinvár (Uj-Zeriny, írja Zrinyi) előtt elvonuló halom-lánczolatán, a honnét könnyen lehetne támadni és

magát biztosan védelmezni. Hohenlohe és Strozzi ezt el nem fogadták: átvonultak részben a Murán, részben a Dráván, és külön a magyaroktól tábort ütöttek; mert az emberi természet gyűlölni szokta azt, kinek jó tanácsát elvetvén, hibázott.

A nagyvezér követte a visszavonulókat és jun. 3-án a Mura és Dráva tulsó partján megjelent. A magasabb part, a háta mögött elnyúló erdő kedvezővé tévék állását. Zrinyi

Miklós éjjeli támadást indítványozott a kifáradott seregre; vállalatot, melly csak használhatott; de, írja Zrinyi említett levelében, *az annyi volt, mintha a legnagyobb képtelenséget ajánlottam volna.*

A török kezdé meg a támadást. Apró kísérletek, hevenyészett talpakon áttörni a Dráván, meghiusultak.

Junius 5-én éjjel tájban, midőn Zrinyi rövid időre Csáktornyára távozott, háromszáz jancsár a két sereg közt fekvő fontos Mura-szigetre uszott és tulparti ágyuinak védelme alatt magát benne megfészkelte.

Strozsi, a katonák apja, mert ember tudott lenni, rájuk veté

Gróf Széchenyi István kastélya Kis-Czenken. — (Lásd a szöveget 534. oldalon.)

magát és őket tetemes veszteséggel kiverte; a győzelem azonban éltebe került.

Halála után a császáriak a szigetről visszavonultak; a nagyvezér Zerinvár ellen fordult.

(Folytatás következik.)

Nagy- és Kis-Czenk.

(Sopronmegyében.)

Soprontól keletnek másfél mérföldnyire fekszik: Czenk. Áll Nagy-Czenk mezővárosból és Kis-Czenk faluból, melyek együvé olvadva, termékeny síkon terülnek el, melynek regényességet a közel halmok és a távolban kékellő hegyek, adnak.

Osztárhon határától Czenkig alig találni magyar vendégszerető tűzhelyt, alig hallani magyar szót, — azért mondják aztán e vidék lakosai, hogy: „Czenken kezdődik Magyarország.“

Czenken van hazánk egyik legcélszerűbben rendezett váltógazdasága, s valóban olly meglepő rendben látszik itt minden, hogy méltó bámulat foglalhatja el a szemlélőt. Eperfa-szegélyezte utak határitják egymástól a földrészeket, eperfák, melyek itt selyembogarak tenyésztésére használatnak; répa természetik itten, melyet a közelben füstölő repacukorgyár fölhasznál, s így van itt mindvégig a telkeken, az anyaföld a leghasznosabb termények szülésére kényszerítve.

E szép intézkedések éltető lelke, *Hajnik János* egyik legjelesebb hazai gazdánk, kinek arczképét a V. U. 1857. 4-ik számában közlöttük s kinek isten engedje azon időt megélni, a melyben e szép gazdaságot megpillantva, ez okból felkiálthasson: „Itt kezdődik Magyarország.“

Nem levén célunk e gazdaságot, itt közelebbről megismertetni, — olvasóink figyelmét a következőkre kérjük ki.

I. Gróf Széchenyi István kastélya Kis-Czenken.

Gróf *Széchenyi Ferencz* három fia számára majoratust állított, melyek mindegyikéhez nyári és téli tartózkodásra célszerű palota volt rendezve. Az *Ivni* majoratushoz a Kis-Czenki palota jutott nyári lakul, s ezt gróf *Széchenyi István* nyere osztályrésziül.

Ezen egy emeletes kastély egyszerű de jó izlésű előrésszel az országutra néz az azt környező park óriási fái keresztül, s Kis-Czenk végén áll. A kastély belseje nagy kényelemmel van elrendezve s gyönyörűen butorozva, s hogy minden meglegyen, egy diszes kápolna is van itten, mely újabban földiszított.

Ezen kastélyt gróf *Széchenyi Ferencz* rendezé s ez volt rendes és kedvencz nyári laka. Itten állítá föl ama gazdag könyvtárát s gyűjteményeit, melyeket Bécsben 1802. november 25-én kelt adománylevele folytán a hazának ajándékozott, s mely tette által egy nemzet háliját érdemelte ki magának.

Széchenyi Istvánnak szintén kedves tartózkodási helye e palota, a hová mostan is többször rándul le Döblingből, rendes tartózkodási helyéről. —

Van azonban e kastélynak most is rendes nyári lakója, s ez gróf *Széchenyi Béla*, — István nagyreményű fia.

II. A Széchenyi-család sirbolti kápolnája Nagy-Czenken.

Egyszerű görög modorban, gróf *Széchenyi Ferencz* 1807-ben építteté. A kápolna bemenetéhez több lépcső vezet, melynek ajtaja fölött a megható „AVE“ szó olvasható.

Belseje diszes, de egyszerű, az oltár melletti ajtón jut le az ember a világos, keresztalakú sirboltba, melyben tizenhárom *Széchenyi* nyugszik.

A kápolnát környező temető, négyszögben fallal van körülveve s különben is rendes. A temető vasrács-ajtójának, valamint a kápolna kulcsa is a plébánián őriztetik, miért is nem mindig lehet oda bejutni.

Főt. *Tolnai Antal*, a mostani plébános, megelőző szí. ességétől meg lehet azt mindemellett szemlélni. — A kápolnában a husvéti ünnepeken bucsu tartatik, melyet *Széchenyi Ferencz* eszközölt ki a római sz. széknél. — *Luppa Péter*.

A kondor.

Amerika minden madarai közt egy sem találkozik, melylyel a nép annyit foglalkozzék, melyről annyit meséljen, mint a kondor. Már a természetimádó *Jukanép* érzelm-világában nagy szerepet játszott; a *Humboldt* előtti utazók is nem győzték erejét, nagyságát dicsérni s a lég királyának nevezgetni. Szóval, a kondor volt az állatvilág óriása, melyet Amerika ropant hegyei mellé, mint méltó mellékképet szoktak ecsetelni, mintegy ezek nagyságának élő jelképét.

De a kondor a valóságban nem ilyen. Mi *Sveicz* havasai közt a szakálas keselyű, az *Amerika Cordillerák* hegyei közt a kondor; óriás a keselyűk közt, a mely arányban áll az európai havasok magassága az amerikaiakkal, azon arány van a két világrész keselyűinek nagysága közt is.

A nőstény szakálas keselyű, mely közönségesen nagyobb a himnél, kiterjesztett testének hossza ötödfél, kiterjesztett szárnyainak tiz, szintén kiterjesztett farkának hossza három láb; de az egészen kifejlődött kondor kiterjesztett szárnyai tizennégy láb hosszúak, teste öt láb.

Tolla tündöklő fekete, szárnyainak hegye fejjér, feje csupasz, melyen a himnél husos taraj áll, nyakán fejjér tollfodor; hatalmas karmaiban, csőrében és nyakában van nagy ereje, mely azonban nem mulja fölül a szakálas keselyűt. Csak tiz fontnyi teherrel bír minden nehézség nélkül röpdülni, egyéb-

iránt pedig csekély magasságra többet is fölemel s bárányokat, nyulakat, őzeket szokott fölfordani fészkeibe fiainak.

A havasok fejjér csucsán tanyázik 10,000 láb magasságban, s midőn *Humboldt* a *Csimboraszt* megmászta, még egy kondort látott fönt a légben kavargóni, mintegy 22,000 lábnyi magasságban. — És különös, hogy a sík földről, ha leszáll, kivált mikor már jóllakott, csak nagy és sok bajjal bír föl-emelkedni, mert röpdülésre kiterjesztett hosszú szárnyai a földre ütődnek és így már a természet ezáltal is magas sziklákon kényszeríti fészkelni, melytől lábával könnyen ellöki magát a mélység fölé, hol szárnyai semmi akadályra sem találhatnak.

Különös látvány, midőn a magasból villámgyorsasággal zsákmányára veti le magát, s azt karmai közé ragadva ismét a röppentyű könnyűségével száll fel és tova, hol háborítlanul felfalhassa; avagy midőn a turos hátú s a mezőn legelésző ló hátára száll, s elkezdni ennek husát enni, semmit sem törődve avval, akár mint száguld és rugdalózik alatta a megrémült állat. Az amerikaiak nagy gyönyörrel nézik az illy jelenetet, azért sok helyen mint *Chiliben*, ugy mint *Spanyolországban* a bikaviadal, szokásban van a kondor-viadal. — A bikát itt megsebzik s egy éhes kondort kötnék hátára; a nézők aztán a szegény állat kínai, küzdelmei fölött igen jól szoktak mulatni.

Szükség esetében a dögöt is megeszi, s midőn jóllakott, nyugalomra szikla fészkebe vonul vissza, hol többnyire párosan lakik; megtörténik azonban néha, hogy valamely sziklanyilásban huszan is együtt lakknak republikánusi békeségben.

Költözni, helyet változtatni nem szeret; nyugodni csak fészkebe száll, s fészket legörömestebb sziklára rakja s többnyire vagy azon helyen, vagy ahhoz közel, hol maga is a napot először megpillantotta. Fészke egyébiránt igen egyszerű, valamely mélyedés a sziklafalban, melyet semmivel sem szokott kibélelni, mint a többi madarak, hanem tojásait a csupasz sziklára rakja. Kicsinei igen lassan fejlődnek ki. Állítják, hogy *Chiliben* a fiatal kondor egy egész évig nem tud röpdülni, a mig t. i. tollai meg nem nőnek, s midőn már teljes-korú: azaz egészen kifejlett is, még sokáig látni szülőivel együtt járni ki a vadászatra.

A nőstény kondor rendszeren csak minden két évben költ a nyár kezdetén.

Igen tetemes azon pusztítás, mit a kondor *Amerikában* a juh-, kecske- s lámányájában tesz. Ez okból az ottani lakosok szüntelen vadásznak rájuk, mi néha igen kevés fáradsággal jár, mert a kondor, ostobaságból vagy merészségből, igen megközelíti az embert. — Vadászni nem golyóval szokták, mert ez vastag tollazatán át csak ritkán találhat biztosan; hanem a peruiak cselhez folyamodnak. *Huaro-chirin* tartományban *Tschudi* következőn látá vadásztatni.

Van itt egy 50 láb magas sziklatölcser, ennek szélére tesznek egy döglött lámát vagy bárányt. — A kondorok azonnal összegyűlnek körüle lakomára, s a mint ideoda rángatják, a préda leesik a sziklatölcserbe. — Utána szállnak s felfalják; de tele gyomorral nem bírván fölrepülni, az indiánok hosszú botokkal agyonverik őket.

Humboldt *Sándor* vadászásának következő módját írja le. Egy döglött ökröt magas karókkal bekeritnek. A kondorok csakhamar odaszállnak, de jóllakván, a szűk térben fölrepülni nem bírnak és így agyonverik őket, vagy nyakukra vetett hurok által elevenen elfogdossák.

Chiliben meglesik, midőn alszik s ezalatt a hurkot nyakára vetik. — *Abancay* tartományban friss marhabőrt, melyen azonban még néhány falat hus látható, kiteritnek valamely fensikra, a bőr alatt azonban egy zsinórkával jól ellátott indián lappang, mig a többiek a közeleten bujnak el. Midőn a kondor a hus szagától vonzatva a bőrre leszáll, az allatta levő indián annak lábát a bőrbe, mint valamely zacskóba belekötöti. Midőn néhányét így bekötötte, kimászik a bőr alól s a kondorokat fölriasztja; de ezek már röpdülni nem bírnak. Most a többi indiánok előjönnek, felöltöiket a kondorok fejére teritik s elviszik azokat a faluba, hol is a főnebb már említett bikaviadalhoz használják fel.

Mint az arab nő az oroszlan szivét kiosztja gyermekei közt, mert hiszi, hogy azok bátorsága attól erősödik, ugy az indián is hiszi, hogy a kondor szivétől megerősül testében, husától pedig olly biztos lesz járása, állása, hogy botlani vagy elesni soha sem fog. — Zsirját kútegek elűzésére használják. *Gyomrával* gyógyítja az indián nő az emlök keményedését.

Nem csuda, hogy a kondor e vad népeknél olly hitregei alaknak tartatik s titkos erő s nagyság jelképül tekintetik; hisz a kondor itt azonos, mely *Európa* költészetében is, mint a fellengző, fenséges és erő jelképe szerepel.

Kubinyi Ágoston hollandi utazásából.

(A n. Muzem gyarapodása b. *Sina Simon* adománya által.)

A mult nyáron három heti *Mária-fördőbeni* mulatásom után *Julius* 27-én elindulván, a német birodalom egy részét, *Belgiumot*, s hová ifjuságom óta olly felette vágytam, *Hollandiát* utaztam be. Utamban tett némelly tudományos, ipar és művészeti tapasztalataimról részletesebben majd máskor és más helyen lesz alkalmam értekezni; most egyedül azon becses tárgyakról, melyeket nemzeti muzeumunk számára szereztem, s melyeket a magyar természettudományi társulatnak volt szerencsém bemutatni, kívánok szólani:

Haagban, *Hollandia* egyik fővárosában *augusztus* 28-án felkelvén, eszembe jutott, hogy ez a *mohácsi* veszedelem megelőző évnapja, melyen *Magyarország* következő siralmas sorsa már előre látható volt. E visszaemlé-

kezés leverőleg hatott kedélyemre, s hogy érzéseimet elfojtsam, tollat ragadtam, honomba levelet irandó; ennek irásánál ismét azon kérdés villant fel elmémbe, mennyire feleltem meg eddig kitűzött utazási célomnak, s mi anyagi hasznot hozok kedves nemzeti muzeumunknak? Illy gondolatok közepette elmerülve, reggeli mintegy 7 óra tájban a piacra szolgáló ablakom előtt, egy bus bariton hangú egyén elkezd egész keble mélyéből érzékenyen énekelni, az ablak felé menvén, egy rokkant csonka kezű katonára ismertem, kinek énekét ugyan — holland levén — nem értettem, de mivel úgy jött ki, mintha velem együtt szomorkodnék, s érzékeny melódiája igen érdekes volt, néhány érmet vetvén neki, folytatásra szólítám fel, mire kedélyem még inkább le volt vetve. Félre toltam, rövid teltetés után némely szükségesebb dolgaimat a városban elvégezvén, bérkocsira ültem a szomszéd, oda csak félóránnyira fekvő Scheweningeni tengeri fürdőbe rándulván.

Az idő szeles volt, mely délelőtt, midőn ide értem, viharossá emelkedett, s midőn a tenger egyik emelt partján fekvő ugynevezett kisebb fürdőház előtti teracere léptem, valami nagyszerű volt a 4—5 öles tajtékzó habokat hányó s magával küzdő tenger hullámaint látni. Az ég borús volt, a nap csak néha bukkan ki a setét felhők közül, melyek árnyékukkal sok helyen nagy szennyesbarna és setétzöld foltokat vetettek a tenger színére. A partokhoz közel nagyobbak és sűrűbbek voltak a hófehér habok, melyek 5—6 ölnyre is kihányattak a sima partokra. Jó félórát töltvén e nagyszerű s igen érdekes látásban, ez alatt kissé csendesedni kezdett az idő, s a habok mindinkább kisebbek lőnek, s kevesebb számmal tüntek el. Gyalog indultam innen a még $\frac{1}{4}$ órányira fekvő s egy sokkal magasabb parton álló úgynevezett nagy fürdőházhoz, itt báró Sinát s több hazámfiat kívánván meglátogatni, az első, mint emberei mondák, kísértélvén, honn nem találtam, s visszajövetelre időt nyerendő, lementem a tenger felé. Leccsillapodván ezalatt a szél, a nap újra egész pompájában világította a tenger azur színét; — apály volt, s a viz partján számos vendég ifjak csigakereséssel mulattak, e szép koszoruba keveredtem, öreg csontjaimat magam is lehajtván, egész gyönyörrel szedegtettem a különbözőbbféle tengeri csigákat. Alig mult egy kis félóra, ezek szedegtetése mellett egy gyöngyre akadtam, — s ez nem volt más, mint Sina Simon szeretett kedves hazámfia. Megpillantván foglalatosságomban, szíves „Istenhozzottal“ fogadott, kérdezvén, mit mivelék, s miért fáradszom magamat e nagy hőségben? hisz, mondá: ezeknél szebbeket kaphatok néhány centimes-on az itteni halászgyerkőcöktől. — Igen uram! de az nem lesz olly kedves, mint ez mit magam gyűjtök muzeumunknak. Erre azt kérde, ha gyűjtöttem-e már sok holmit utazásomban intézetünknek? — Fájdalom, eddig csak keveset, pedig Hollandiában szépeket és érdekeseket lehetne szerezni. — S mennyire volna Önnek szüksége, hogy muzeumunkat kívánáságra szerint gyarapíthassa? — Ezt el meghatározni nem tudom, s intézetünk irányában telhetetlen vagyok. — Szerencsémnek tartom, mondá, ha e célra intézetünknek 1000 ftal szolgálhatok. — Az Isten áldja meg, Ön báró ur valódi angyal, nekem a mai napot, melynek reggele szeles és egész utamban a legszomorubb volt, ez órában a legkedvesebb s örömteljessé tette, Ön a szentírás szavait „a hol legnagyobb a szükség, ott legközelebb a segítség“ híven követi. — Másnapnála ebédelttem; az 1000 holland forint, mely mintegy 800 cs. osztrák forintot tesz, kezemben volt. Igéretet tettem itt a nagylelkű adakozónak, hogy neki a pénzről, a vett tárgyakról pedig hazámfiainak számolni fogok.

Elhoztam azon apró-csiga rakást is, melynek a megszerzett tárgyak legnagyobb részét köszönhetjük.

Nemzeti muzeumunk több osztályból állván, igyekeztem, mennyire lehetett olly tárgyakat szerezni, hogy ezekből minden osztálynak jusson.

Először is gondoskodtam könyvtárunkról.

Megvettem a Harlemi tenger kiszárittatását ábrázoló tanulmányos térképeket. Gevers d' Endegeest két kötetű ennek leírását magában foglaló munkával. Ha még a csudák világában élnénk, s buda-pesti lánczvidunkat Magyarország csudájának nevezhetnők, ugy a Harlemi tenger kiszáritása méltán Hollandia csudájának nevezetethetnék, s mint illyen, első helyet érdemel. Amsterdam, Harlem és Leyden között fekvő 18.000 hektár vagyis 1200 □ öllel számítva 41.699 hold kiterjedésű ugynevezett Harlemi tenger, mely kivévén, hogy hajókázható volt és halakkal bővelkedett, egyéb hasznat nem hajtott, sőt sok földet elfoglalván, híjában hevert, s részint ezért; részint mivel egyenes károkat okozott, az által, hogy a partokat folyvást szaggatta és ugyszólván ragadta, miért is a népnyelvén farkasnak nevezetett; részint mivel iszonyu szelekben medréből kihágván, sok haszonvehető földet, városokat és falvakat borított el; de legfőképp azért, mivel 1836-ik évben szinte nagy szélveszek közepette iszonyuán kiöntvén, Leyden városát s környékét több napra vizével elborította, tömérdek károkat, veszedelmet, emberhalált okozván, felszivattyuzása s illetőleg kiszárittatása államilag elrendeltetett.

Az ezt kezelő bizottmány elnökének a külügyek mostani derék minisztere Gevers d' Endegeest, a szintolly nagy államférfiu mint kiterjedt tudományu, vas szorgalmu és kitartó jellemű egyéniség, kit Hollandia Széchenyinként magasztal, nevezetett. 1840-ben fogtak a roppant, mondhatom herkulési munkához s 1854-ben fejeztetett be.

Lássuk azonban röviden leírását: mindenekelőtt e tenger körül az egész part hosszában egy sokkal magasabban fekvő nagyszerű csatorna készült: e körül mindkét oldalról nagy gátak hányatván fel, három helyen roppant vízemelő gőzgépek állitattak fel, a vizet szivattyuzandók s illetőleg kiemelendők. Míg tovább mennék leírásomban, meg kell itt jegyezmem, hogy Hollandiában a számtalan vizek nagyrészt, mivel kisebb, nagyobb tavai s tengerkéi mélyebben fekszenek az Északi tenger tükreánél, le nem csapol-

tathatnak, hanem kimerittetvén, vagy felszivattyuztatván, részint kisebb nagyobb szélmalok, részint gőzű segítségével száríttatnak ki.

A gép épületei nagyszerűek. Kerekék, fedél nélküliek, csupa téglából építvék, külső alakukra nézve, hasonlóak a római Angyalvárhoz, nevők de Leeghwater, de Cruquius és de Lynden. — En az elsőt, részint mivel Leydenhez legközelebb esik, részint mivel legérdekesebb, legnagyobb, s mely mellett az igazgató főmérnök J. G. Starck folytonosan lakik, tekiuttettem meg, s tőle az egész roppant munkáról lehetőségig kimerítő adatokat szereztem.

A Leeghwateri gépnek 11, öntött vasból nagyszerű szivattyuja van, és minden egyes szivattyu 6000 kilo. vagyis 12.000 font vizet emel egyszerre, tehát mind a tizenegy egyszerre 132.000 fontot s ezt hatszor teszi egy percében, így egy perc alatt 792.000 font vizet emel és önt ki a körülötte levő nagy viztartóba (reservoir); mely ha bizonyos pontig megtelik, maga súlyával szétolván a kétfelé nyíló kaput, a vizet az ennél lejjebb fekvő föcsatornába, mely tudniillik az egész kiszáritott földet körülveszi, kiönti. Ezen csatornában pedig addig marad a viz, míg bizonyos pontig meg nem telik, innen egy nagyszerű fő levonó csatornába (Derivations Canal) folyván, mely 4.000.000 ftba került s Délhollandia sok vizeit magában foglalja és ebből Katwyknál, apály alkalmával és esendes időben, felhuzatván roppant zsilipjei, a nagy tengerbe eresztetik. Ez a vízépítészet valódi remeke.

Meg kell itt jegyezmem, hogy ezen kiszáritott földtér 14 lábbal mélyebben fekszik az északi tenger színénél. A köröcsatorna körülete 59.596 francia metre vagyis 31.421 bécsi öl (mintegy 7 mérföldnél több), a nyert föld területe pedig 18.000 hektar, vagyis 41.699 hold föld.

Az egész munka 9 millió holland forintba került, eladatott pedig 8 millió forintért. A földeket többnyire gazdag amsterdami magányzók vették meg, s legott a haszonbéri rendszert hozták be.

A tulajdonosok ennek fenntartására évenként 18.000 ftot. fizetnek. 1854-ik évtől, átvevén t. i. akkor e birtokot, 25 egész évig földadót nem fognak fizetni. — Azonban az ott tartózkodók, kik 600 házban laknak, s már többre mennek 6000 léleknel, jelenleg 10 ftjával számítván, 60.000 ft. személyadót fizetnek.

A mintegy 20 öl magasságu csonka épület tetejére menvén iszonyu égháboru után, mely idejővet társaimat s magamat rutul megmosott, a Belgium felé forduló setét felhők közül a nap kibukkanván, a kiszáritott nagy szigetföld egy részét pompásan világította, s alkalmat nyújtott arra, hogy egy oldalról az iszonyu konyhakerthez hasonló új szigetre a többi oldalokról Hollandia gyönyörü ligeteire, angol kerthez hasonló nagyszerű erdő ültetvényeire s a legszebb azur színű réteire, melyeken csinosabbnál csinosabb fehér-fekete foltu nagy tehenek legeltek, láthattam.

A kiszáritott tengeren az épülettel szemközt egy nagy levonó csatorna létezik, melybe szinte a szigeten levő kisebb, s ezekben ismét kisebb csatornácskákból a felesleges eső, téli hó, vagy forrásviz lefolyik, míg végre a viztartóba folyván, innen kiszivattyuztatik. E föld most Hollandia Bánátja, — itt terem a legszebb tisztabuza, árpa, zab, repce, burgonya, szebbnél szebb zöldség, a nagy karfiol és káposzta, len és magas kender.

Az itt elültetett teménytelen fiatal gyümölcsfa már itt-ott termést is ígér. Fűve igen jó és sok, s kétszer háromszor kaszálatik. Áldás, s mindenfelé áldás követi e nagy munkát, s méltán mondhatom azt: „En vide, quid vis Hollandica potest.“

E tartomány lapos, tele vízzel és posványnyal, kő- s erdőnélküli levén, képzelhetni, mennyi bajuk lehetett s mennyi veszedelmet állottak ki az itt eredetileg letelepedett első lakosok, az Észak-tenger felőli részei sok haszonvehetlen s a tenger iszonyu szeleinek szabad rongálást engedő homokkal levén telve, a gyakori és iszonyu viharok a tengerhullámaint földükre becsapván, örökös félelemnek és veszedelemnek voltak kitéve. A roppant szorgalom és kitartás okozta egyedül, s csupán ennek lehet köszönni, hogy most már ment Hollandia a kiöntésektől, s e tartomány egy lett a világ legérdekesebb, leggazdagabb s a legvirágzóbbjai közül.

A nagy Péter csár példáját követőleg, ide vándoroljatok kedves hazám mérnökei s iparosai, s tanulmányozzátok a hollandi ipart és értelmiséget.

Továbbá megszerzettem a leydeni országos gyűjtemények régiség-osztálya némelly, ábrákkal ellátott lajstromait, melyek nemzeti muzeumunkban s illetőleg ennek régiség-osztályában, kivált az összehasonlításoknál és meghatározásoknál nagy szolgálatokat fognak tehetni; addig is azonban, míg ezekről szólhatnék, szükségesnek tartom röviden ezen felette érdekes és gazdag régiségek gyűjteményét megismertetni.

A leydeni régiségek országos muzeuma, mely egy külön épületben van felállitva, a mult század közepétől t. i. 1738-ik évtől létezik; — ezen évben alapított Gerard Pappenbrock gazdag moecenás által, ki görög és római képfaragványokból és emlékkövekből álló gyűjteményét, melyet előbbi Cuperus és Graevius gyűjteményeiből szerzett és összeállított, a leydeni egyetemnek hagyományozta. Ezen gyűjtemény leiratott a híres Onden-dorp által e czim alatt: „Brevis monumentorum Acad. Leyd. Bat. legatorum descriptio Lugd. Bat. 1746. 4°.“

1818-ik évben Reuwens tanár az archaeologia tanításával és ezen gyűjtemény felügyeletével bizatván meg, minden igyekezetét oda fordította, hogy ez vételek által bővítették, mi annál könnyebben sikerült, mivel még akkoriban Hollandia Belgiummal egyesítve volt, s az akkori I. Vilmos király, ki a tudományokat és művészetet lelkesen előmozdította, nagy áldozatokat tett.

Majd minden évben nagyobb vagy kisebb vételek történtek, kivált 1828-ik évben, midőn Anastasi Alexandriában svéd konsul nagyszerű egypt-

tomi gyűjteménye megvétetett, mely legnagyobb részét teszi a mostani egyiptomi gyűjteménynek s 8142 számra megy, melyben több 30 mumianál, több mint 150 régi egyiptomi kézirat létezik, egy az első egyiptomi gyűjtemények közt, melyek Európában léteznek, mint lajstromai is mutatják. 1835-ben Reuwens tanár bekövetkezett halála után ezen egyetemi gyűjtemények országos archaeologiai muzeum nevet nyertek, — néhány évvel később herceg Carazzi nagy etruszi gyűjteménye vétetett meg, melynek nemcsak cserép-, hamv edényei, de kivált bronz eszközei, melyek közt az ismeretes ifju a madárral, az akkori kor nagy művészi fokozatára mutat, szintén a leggazdagabbak közé számítható.

Szép görög képfaragványok (Bildwerke) Athen vidékéről Rothie németalföldi ezeredestől szereztek.

Humbert, ki a kormány rendeletéből az afrikai északi tengerpartokon ásatásokat s illetoleg kutatásokat tett, gazdag puni fogadalmi és sarköveket küldött, melyek felírásait Gesenius adta ki, — szinte szép márvány szobrokat és római feliratokat a régi Utikából. — Mindezek a kormány költségén részint dr. Leemans részint dr. Janssen tudós és fáradságtalan muzeumi tisztviselő által, részint holland, részint deák és francia nyelven adattak és adatnak ki, számos gazdag illusztrációkkal. Gazdag indiai- kő és érc emlékgyűjteményt nyert nemrég a muzeum Reinwardt tanár ajándoka által, ki legközelebb meghalálozott s számos évig Jávában a tudományokért élt. Ezen gyűjtemény évenként számos jávai lelkes ajándékozók, valamint a kormány által bővítettik.

Említést érdemel itt kivált egy kitűnő szépségű Laksjemi Visnu neje bazalt kőből.

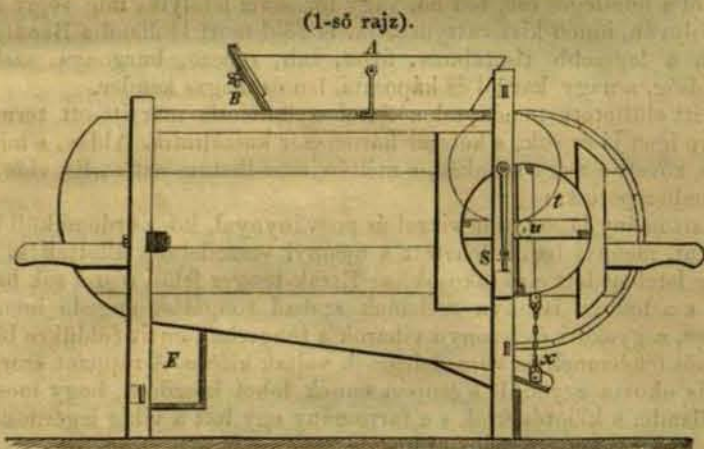
A festett edények gyűjteményét, melynek nagy része Athenből és Afrika északi tenger partjáról, de kivált Caninóból került, I. Vilmos király és más lelkes adakozóknak köszönhetni. A hazai régiségek, ugymint római, germán és celtaik, kivált a kormány által pénzsegédelmével történt és még mindig Janssen régiségosztályi őr (Conservator) felügyelete alatt folytatott ásatások s illetoleg kutatások által szereztek.

(Vége következik.)

Vidats legujabb (szabadalmazott) rostája.

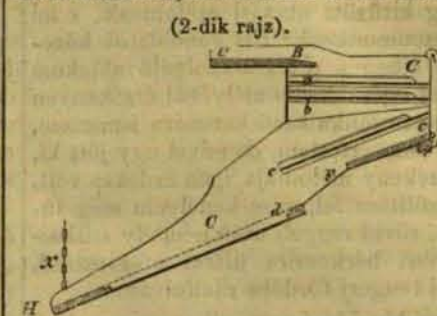
Rég megszokta az okszerű magyar gazda Vidats Istvánnak azon többnyire minden munkájában, de kivált országszerte ismert jeles ekéinél legbövebben alkalmazott hajlandóságát, miszerint mindent annyira szeret egyszerűsíteni, hogy az öregbéres is könnyen felérje észszel, és kénye-kedve szerint el tudja a szokatlan szerszámmal is banni.

Már egyszer közöltünk Vidatstól rostát, a midőn azt véltük, hogy már annál egyszerűbb alig lehet, s ime még két éve is alig folyt le, már ismét újat, még egyszerűbbet okoskodott ki az öreg mester, még pedig olyan jót, melyre jelességei s eredeti sajátságai tekintetéből *szabadalmat is nyert*.

Ezen rosta, (1-ső rajz) mint látjuk, külalakjával ugyszólván semmiben sem tér el azoktól, melyeket már rég megszoktak a gazda közönség szeméi; hanem annál lényegesebb változáson ment át belseje, melyben a rosta

róma (2-dik rajz) nem egyik oldaltól a másik felé, hanem hosszában előre-hátra rázkodik, s mindenik oldalt két-két ponthoz akasztva függ, *m m* vékony lemez és *x* lánczocsánál fogva.

Ezen új szerkezetű, rosta-ráma lényeges sajátságai közé tartozik az is, hogy négy rostát vesz fel *a b c d* rovátkaiba, s mindnyájával együtt egyszerre rázkodik, ugyanazon gépezet a rázó-rud által előre-hátra társzálva.

Kitűnő előnyei ezen rostának a következők: nagyon egyszerű, olcsó, tartós, tökéletes tisztázás, és aránylag szapora munkásság.

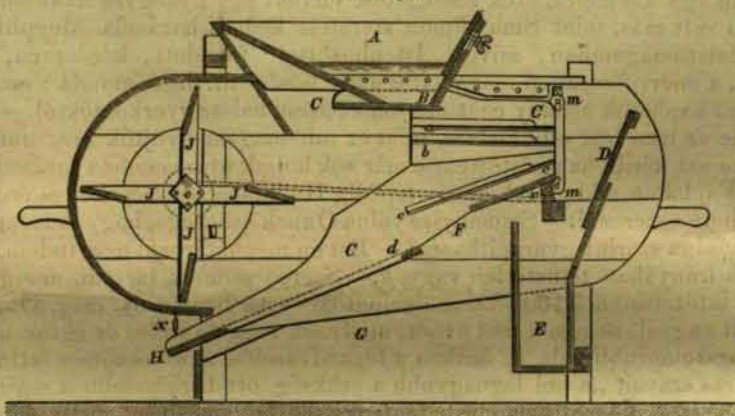
Egyszerűsége mellett fölőleg volna mást felhozni, mint rosta-rámájára mutatni, mely egészen egy darabból áll, minden szükséges rostát felvesz magába, csekély neszszel, és kevés hajtóerővel mozog, rugók nélkül dolgozik, s minden összebonyolított gépezet nélkül olly egyszerűen lehet fel- és leakasztani arról a négy szegről, melyeken lóg, mint valami ruhadarabot.

Olcsósága mellett számszerint szól 60 pftra szabott igen mérsékelt ára.

A mi tartósságát illeti, ez valamint minden egyéb eszköznél, ugy e rostánál is nagy részben függ a reá fordított jó anyagoktól s gondos munkától; azt azonban lehetetlen figyelmen kívül mellőzni: hogy ezen rostánál sokkal kisebb levén a rázkodás, mely a faeszközök tartósságának olly hatalmas ellensége, természetesen következik, hogy a reá fordított jó munka mellett aránylag, tartósabbnak is kell e rostának lenni az eddig ismerteknél.

A tökéletes tisztázásról kezeskedik kiváltkép a rosta-ráma alkotása, s a rosták szerencsés elhelyezése; melyekre ha egypár futó pillanatot vetünk, észreveszszük, hogy: az *A* garadról (3-dik rajz) a *C C* rosta-rámával egyesi-

(3-dik rajz).

tett *C B* fenékre hulló tisztátlan gabona, *B* nyílásnál (2.- és 3-dik rajz) a legfelső rostára hull, hol első szelet kapván, ez a polyvát *D* fölött (3. rajz) kiviszi, *a* rosta a magot áterszti *b* rostára, mely esés közben második szél érinti azt, a folytonos mozgás pedig az apró rögöket, köveket és törekes részt, szóval mindent, a mi nagyobb a gabona szemnél, hátrafelé kirázza, mely tisztátalan ocsu *E* csorgón kihull a földre; *b*-ről *c c* rézsut nyuló rostára hullván ismét szelet kap, s ismét tisztábban jut a gabona *d* legalsó és legvégső rostára, mely felé esése közben *c d* között olly erős szelet kap, hogy az az üszögöt, fűmagot és vadzabot *F* táján kiveri, s így megtisztulva, miután még *d* rosta *G* talajra kirázta a tökéletlen apró gabona szemet, a tiszta gabona *H*-nál hull ki, *x* rázó lánczoska alatt.

A munka szaporaságára nézve, az előszámlált előnyök mellett felesleges volna egyebet megemlíteni, mint azt, hogy nagyon könnyű járása levén ezen rosta, egyszerű gépezeténél fogva nem igen fárasztja a munkást, mely kedvező körülmény, hogy igen előmozdítja a munka szaporaságát, kétségen kívül esik.

D. L.

T Á R H Á Z.

Kakas Márton a színházban.

Netto: Három krajczár egy garas.
(Avult kúmonlás).

LXXXIII. Levél. László József föllépése.

Tekintetes szerkesztő ur.

A mióta az új pénz bejött (hozzám ugyan nem jött; nálam a régi is csak ugy per transennam szokott megjelenni) azóta nagy studiumot fordítok az új pénz életbeléptetése körül előtűnedező különféle praktikus felfogások szemléletére. Minden ember érti ezt, de teszi magát, mintha nem értené s iparkodik magának hasznót csinálni abból, hogy nem ért valamit. A kinek én tartozom 100 forinttal, az 105-öt akar kapni érte, a ki meg nekem tartozik 105-el, az 100-at akar adni helyette. A szatócs négy ó-krajczárért ad két nagy kiflit, meg két kicsit: a két nagy a Julianum kalendárium szerint jár, a két kicsi a Gregorianum szerint; a fűszeres hat krajczárért ad három krajczár ára riskását; a dohányos-boltban letesz valaki egy régi rézgarasost s

kér érte három krajczáros szivart, meg két krajczárt vissza; a cukros boltban odaad valaki egy forintot, kér 5 krajczár ára cukrot; odaadják neki a cukrot, s visszakap még a forintjából tíz hatost; az ember odaad az inasának egy hatost, hogy hozzon rajta két garas ára tintát; az egy garas árát megiszik belőle, nem a tintából, hanem pálinkában; elhozza a tintát s visszaad még egy krajczár nyereséget. Áldott Isten, hát kell-e ennél boldogabb világ? Még egy helyen próbáljunk szerencsét: a színháznál, nem adnak-e ott is egy huszasból kettőt vissza, hátha csupa színházbajársból is meg lehetne gazdagodni? Ez volt a főfő-motivum, tekintetes szerkesztő ur, a miért ismét elkezdtem a színházbajársát; mert megvallom igazán: nagyon pudeáalom magamat azóta, hogy kikiáltottak bennünket ingyenszínházbajársóknak, s így is csak álruhában merek odajárni, hogy valaki rám ne ismerjen, s odabenn is mindig abban a helyzetben érzem magamat, mint a vasuton, ahol a konduktor minden állomáson elfogja az embert, hogy van-e belépti-jegye? nem ugy szökött-e be? itt is folyvást a zsebemben tartom a kezemet, s valahányszor a zártszéknyitó jön felém, mindig azt gondolom, a

konduktor jön, s elökéri a bilétet: nem is adom többet oda a jegyszédőnek egészen, csak felét, hogy legyen, mivel legitimálnom magamat, ha elfognak.

Tehát az „élet színeit“ adták a nyugdíjazott László József újabb föllépési kísérletéül. Milyen szép az embernek újra kezdeni az életet! Ha én még egyszer a pápai, kecskeméti kollegiumban examenre készülhetnék! A veterán viador ismét fiatal kezdő lett; ki első föllépéssel kísérté az álvilág deszkáin való járást. Aztán érzi, hogy ez a színpad még most sem ingadozik alatta. Az új László most is a régi: most is az a természetes kedély, az a valódi, belülről jövő humor, a mi játékát oly zamatossá tette mindig. Színpadon járni, a darab kedvéért és nem közönségért beszélni, most is csak ő tud legigazabban. Mi valóban nagy köszönettel tartozunk az igazgatóságnak, hogy őt újra fölléptette; a nyugdíj-intézeti választmányának, hogy föllépni engedte s a szadai levegőnek, hogy egészségét visszahozta s kérjük is mind a hármat, hogy terjeszszék ki kivételes engedélyüket László irányában nem csak egy évre, hanem mindaddig, a míg Lászlónak és az igazgatóságnak tetszeni fog a vendégszereplés „a régi jó világból“; a közönségnek bizonyosan mindig tetszeni fog; mely határtalanul örül, hogy egygyel többet láthat azok közül, a kik emberi arczeval és természetes hangon beszélnek hozzá, midőn napjainkban a galvanisált arcjátéknak s a kintornára szabott szavalásnak folyvást nagyobb divatja kezd lenni színpadunkon.

Én tehát csak a mondó vagyok, hogy:

„Éljen és viruljon soká József László.
Legyen színpadunkon ezután is zászló.
Onnan ötlet ugyan ki né huzza száz ló!

Kakas Márton.

A székely és tarisznyája.

Ezelőtt valami negyven esztendővel történt.

Hő nyári délben, egy és két óra között, Brassóban, gazdag száz polgár háza árnyékában, a holnapi vásárra jött jámbor martonosi székely költé el száraz kenyereből álló ebédjét. — A nyitott ablakból izletes étkek ingerlő szaga párolgott kifelé.

— Bizony Isten — dörmögé a székely — *megér ez a pára egy márvást*, olyan jól esik mellette a száraz kenyér.

Meghallja ezt belülről a circumspectus házigazda, azonnal kijő, s a székelytől a márvást követli. A komé eleinte csak tréfának vette a dolgot, s jót nevetett rajta, — de a száz — követelést komolyan ismételte, nem tágitott, s darab idei huzakodás után, a márvásban, zálogképen tarisznáját lefoglalta.

A székely, sérelmét a *Stadthannhoz* (rendőrfőnökhöz) vitte, de sikertelenül. Folyamodott a városi-tanúcsához: onnan is elutasították.

... Meggondolkodott a mi székelyünk, hazament, utravalót rakott, s patrio (gyalog) egyenesen Bécsbe indult, hogy törvénytelen károsítását a trón számolya elé terjeszse.

I-ső Ferenc királynál rögtön kihallgatást is nyert, mellyen panaszát egész alázattal előadta, s igazságtételért esedezett. A felség rögtön rendeletet küld az erdélyi főkormányzókhoz, az ügy ellátása s kellő elégtétel szolgáltatása végett, mellynek következtében a főkormányzók a tényállás fölvételére k. titoknok Thury elnökle alatt három vizsgáló biztost nevezett ki.

De ezen urak a jó napidij mellett addig csüörték-csavarták a dolgot, hogy a székely kénytelennek látta magát, ismét Bécsbe menni.

Megboszankodott erre a király, s újabb leiratban a kérdéses pörnek három hét alatti eldöntését keményen megparancsolta.

Ekkor az ítélet csakugyan megtörtént.

A székely, tarisznáját, s költség és fáradság fejében kétezer forintot kapott.

Thury titoknok és vizsgáló-társai pedig, mint kik hanyagságuk és késedelmezésük által a per lassu lefolyásának okai voltak, a perköltségben elmarasztaltatván, hivatali fizetésüket ezután egész életükben *egy harmada hiányával* huzták.

Irodalom és művészet.

2. Jövő évi naptáraink:

6. A „*Sárospataki népszerű naptár*“ volt ugyan már egyszer említve lapunkban, mindamelllett a sorozatból kihagyni annyival kevésbé akartuk, hogy a csekély árához képest tartalmas és jó irányu kis kalendáriomra a közönséget ezuttal is figyelmeztetvén, egyszersmind jövőre nézve iránta pár megjegyzésre alkalmat vehessünk. A megelőző szám alatt tett értelmezésünkhöz képest ugyanis, mellyben a naptár irodalom fő célját mindenek felett a köz és magán élet több-kevesebb kalauzolásában véltük helyezhetni: e kötelességet az előttünk fekvőhöz hasonló, tulnyomó vallásos irányban szerkesztett, de az egynél többet nem vásárló, nagy közönségre számított naptáraknál is érvényesnek tartjuk. Ez az egyik, miben a „*Sárospataki naptár*“ tán némi kívánni valót hagyna hátra. Mi pedig az időjósokat illeti: miután az irodalomnak rég elismert tiszte nem az olvasóhoz lebecsültség, hanem annak fölemelése, önkint következik, hogy azért, „mert különben a vállalatnak kelendőse nem lesz“: azt, korlátolt elméjének hízog csalátekkel táplálni, sem kicsiben sem nagyban, nincs megengedve, s az édesgetést más uton kell eszközölni. Tudjuk, alapjában a naptár t. szerkesztője is osztja ebbeli nézetünket, ezért szorította az időjósokat a borítékra, s megjegyzésünk nem is annyira a tárgyra, mint a mentségül felhozott hibás elvre vonatkozik.

A vásársorozattal, rövid bélyeg- és új-pénz-táblával ellátott 12 kros naptár jövedelme, a pataki ref. főtanoda testgyakorló-intézete javára fog fordíttatni.

7. A „*Sárközi naptár*“ köréhez és hat ivnyi tartalmához mérve, eddig megjelent pályatársával a versenyt, mind tárgyválasztás mind összeállítás tekintetében dícsérettel kiállhatja, a mennyiben — a naptárak feladatához híven — nemcsak a mindennapi élet külső-belső bajaiban igyekszik olvasóinak, teréhez képest helyes tájékozást nyújtani, hanem — mi apróbb, s főleg vidéki naptárainknál ritka eset — tartalma mulattató része fölött a közhasznunak kíván elsőseget adni — s ez alól csak a naptárainknál elmaradhatatlan adomák, s a versek közül néhány teszen kivételt. Újabb és régebb költeményeken, magyar életképeken s az adomákon kívül czélszerű fejtegetéseket olvasunk benne a tagosításról, váltó-gazdaságról *biztosításról*; utmutatást az új-pénz, bélyegés fogyasztási adó iránt, a borítékon zsidó-naptár is van. Kiállítás a kalocsai nyomdának beesületére válik. Az egésznek ára pedig csak 10 kr.

— (Uj kath. imakönyv.) Az egri nyomdában sajtó alatt van s maholnap meg fog jelenni a következő imakönyv: „*Mezei Csillag. Hit, élet és erények vesérei imákban*. Hívei számára s a moldvai és bukovinai kath. magyarok lelki javára, korunkhoz irányozva írta és kiadta: *Lapsinszky János*, pélyi plébános.“ — Szerző szándéka egy imakönyvben, melly leginkább forog a nép kezén — korunk bűnei ellen erkölcsi oktatásokkal fellépni, lefestvén a bűnök kárait és erény hasznait, polgári és a lelki élet tekintetében. Czélja nem nyereszkedés, mert közel és távoli szegényebb véreinknek számos ingyen példányt ad bekötve, sőt hasonló áldozatra más lelkipásztorokat is felszólít, de hogy a jó czélt bő siker kövesse; előlegesen figyelmeztetjük e mire az illetőket.

△ *Csike János*, duna-radványi hely. hitv. lelkész, előfizetési felhívást bocsátott közre: „*Vasárnap, ünnepi és alkalmi imákra*.“ templomi használatra. Az egész imakönyv, nyolczadrétben, nagy és könnyen olvasható betűkkel 23–24 ivre fog terjedni. A munka előfizetési ára 1 ft. 20 pkr. Bolti ára 2 pft. lesz. A gyűjtő minden 10 előfizető után egy tiszteletpéldányt kap. Az előfizetések Rév-Komáromba, Szigler testvérek nyomdájába, jövő 1859. év január utoljáiáig beküldendők.

+ (*Shakespeare műveinek*) magyarra fordítása iránt a lapok már évek óta több ízben szót emeltek, míg végre találkozott egy derék hazafi, ki szívére vette a hirdetett ígéret, s elhatározta a szép eszmét fölkarolni. E derék férfiú *Tomori Anasztás*, ki az irodalom és művészet érdekében nem egyszer tanusította hazafias áldozatkészségét, s ki legközelebb megígérte, hogy Shakespeare összes művei lefordítását és kiadását saját költségén eszközölni, s azonnal megindítani fogja. Vajha a szép példán minél többen lelkesülve, hasonló áldozattal járulnának irodalmi ügyünk emelésére.

○ *Kecskeméten* Sziládi Károly kiadó, Marikovszky Gábor „*Tavaszi virágok*“ című költemény füzérére az előfizetést meghosszabbítja a folyó év végéig. Az illetők magát a gyűjtővet ne küldjék be, csak a pénzt és az előfizetők névsorát; mert a kiadó a gyűjtőkhöz (az illető tiszteletpéldánnyal együtt) küldendi a példányokat, s azoktól vehetik aztán át az előfizetők.

+ (*Bús Vitéz „Szellemi komfortable“*) cím alatt humoristikai munkáit két kötetben összegyűjtvén, azokra előfizetést nyit. Az előfizetési ár mind a két kötetre 1 pft., vagy 1 új forint. Az előfizetési árak szerző czime alatt a „*Nővilág*“ szerkesztőségi szállására küldendők (czukor-utca 6. sz.) A beküldési határidő f. é. november 25-ke. A két kötetes mű december hó folytán fog szétküldetni az előfizetőknek. Minden nyolcz előfizetési példány után egy tiszteletpéldány jár a gyűjtőknek. Bús Vitéz, ki egyszersmind a „*Nővilág*“ segédszerkesztője, egyike azon fiatal íróinknak, kik kedélyes olvasmánytal látják el a nevetni szerető közönséget.

○ (*Reménybimbó*) cím alatt a győri tanulók hetenkint kétszer megjelenő irott lapot szerkesztenek. Hogy kizárólag magyar-e? azt nem tudjuk még.

+ („*Újabb színirodalom*“) cím alatt Magyar Mihály könyvtáros egy vállalatot szándékozik megindítani, melly több jeles színművet foglaland magában.

+ (*Hugo Károly „Világ színjátéka“*) című szomorujátékát a nemzeti színpadon nemsokára ismét látni fogjuk. E darabot Devrient Frigyes magával vitte Pestről, hogy a németországi színpadokon is bemutassa.

+ (*A vendégszereplő művészek és művésznők*) a szó teljes értelmében egymást kergetik nemzeti színpadunkon. Reichard ur, kinek hangversenyei Londonban és a continensen kitűnő sikert arattak, Viardot-Garcia asszonynyal egy időben érkezett fővárosunkba, s nemzeti színpadunkon valószínűleg be fogja mutatni művészetét.

+ (*Lögren Ida*), ifju svéd énekesnő, fővárosunkba érkezett, s nemzeti színpadunkon alkalmasint föl fog lépni, mi, ha csakugyan teljesül, több sikert kívánunk neki, mint Palm-Spatzer Antonia asszonynak, ki egyszeri föllépése után október 28-án az esti vonattal azonnal távozott körünkből.

+ (*Füredi Mihály*), nemzeti színházunk énekesé, 12 saját szerzeményű népdalt szándékozik kiadni. E népdalok közt több igen sikerült láltatik, mellyek méltán vitták ki a közönség tetszését.

+ (*As első kamarai zeneverseny*) október 31-én ment véghez, még pedig igen szép sikerrel. Közönség nagy számmal jelent meg, miből azt következtethetjük, hogy a philharmoniai hangversenyek megszűnte nem a közönség részvétlenségének a klassikai zene iránt, hanem valami más oknak tulajdonítandó.

○ (*A pesti központi műegylet iránt részvét*), mint a „*P. N.*“nak írják, Kalocsa vidékén pár év óta szemlátomást csökkent, s attól félnek, mikép, ha az egylet műlapjai évről évre tökéletlenebbek lesznek, s különösen ha az egylet a nemzetiség irányát mindinkább mellőzi működésében, majd mindenütt csökkenteni, vagy épen megszűnni fog a részvét ezen egylet derék iránt.

ipar, gazdaság, kereskedés.

⊙ (Az aradi lóverseny) okt. 24. és 25-én ment végbe. A személyesen közreműködők száma jóval meghaladta a múlt évit. Okt. 24-én öt verseny volt: I. Pony-verseny, melyen 3 ló közt nyert gr. Schmettow Rezső id. Bandi lova; II. Császári díj, négy ló közt nyert Aczél Péter Corinne lova; III. Bohus díj, 3 versenyző közt, diadalt aratott Rózsa Ferdinánd Villám lova. IV. Pessgő díj, győztes Házy Mihály Busk-jé: V. Akadályverseny, 4 futó közt nyert gr. Kinszky Oktávián Themby-jé. Okt. 25-én: I. Tétverseny, Bohus János Lucsi lova; II. Asszonyági díj, két beirt ló visszavonatván b. Simonyi Laristánja maga futott s így nyertes lón; III. Elegyverseny, Csernovits Arzén Cossack lova első, b. Simonyi Lajos Miczi-jé második nyertes lón. Ez alkalommal Csernovits Arzén a 40 arany fogadást is megnyerte; IV. A mezőgazdák versenyeiben 15 pft. díj Quilla Antal, forráz-iratosi lakos, Tándére, a másodikon az ő borból kevés készlet van. A fejből aránylag még kevesebb termelt, a többire nézve ez is úgy áll, mint a vörös.

⊙ (A szegszárdi borkereskedő társulat) jelentésében olvassuk, miszerint az idei szüret alig egyharmadát adta egy közönséges termésnek; a vörösből minőségileg kitünő bor lesz s a tavalyit fölülmulja. A középminőségű eddig 20 pfton kelt. Egyébiránt az ár emelkedésnek indult, s alkalmasint fog is emelkedni, mert az ő borból kevés készlet van. A fejből aránylag még kevesebb termelt, a többire nézve ez is úgy áll, mint a vörös.

△ (A szivarok árai új pénzben) f. hó 1-től kezdve következők: Az új Yara szivarok (Lit. A.) darabja 4 $\frac{1}{2}$ " hosszú — 7 új kr.; 100 darab 6 ft. 30 kr. Az eddigi Cabannos most B. Havannah (5" hosszú) és az eddigi Panatellas formájú vékony Cabannos, most C. Havannah (5 $\frac{1}{3}$ " h.) darabja 6 kr., 100 darab 5 ft. 50 kr. Az elébbi Cuba és Havannah, most Cuba D. (4 $\frac{1}{2}$ " h.) 5 kr., 100 darab 4 ft. 60 kr. A Cuba-Portorico E. (4 $\frac{1}{2}$ " h.) elébb Cuba és Havannah 4 kr., 100 darab 3 ft. 65 kr. Portorico F. (3 $\frac{3}{4}$ " h.) 3 kr., 100 darab 2 ft. 70 kr. Virginiai G. (8" h.) 3 $\frac{1}{2}$ kr., 100 darab 3 ft. 15 kr. A egyes külföldi H. (4" h.) elébb közönséges külföldi 2 kr., 100 db. 1 ft. 80 kr. A közönséges belföldi I. (4 $\frac{1}{8}$ " h.) 1 $\frac{1}{2}$ kr., 100 db. 1 ft. 35 kr. A Marylandi és Domingo szivarok megszűnnek.

Közlekedés.

△ (Az országutak csinálása Somogyban) szorgalommal folyik; Kanizsához közel az antalfai pusztán kezdve, Inkén keresztül jó félórányi távolságban azt az idén teglával rakták ki.

⊙ (A Nagy-Kanizsáról Székes-Fejérvárra vezető vasút) közvetlen a Balaton déli partján fog elvonulni; állomásai: N.-Kanizsa, Komáromváros, Balaton-Szent-György, Boglár, Szántód, Siófok, Lepsény, Csikvár, Sz.-Fejérvár. Hanem hogy mikor fog elkészülni, azt a jóságos Isten tudja csak! miután a keleti vasutársaság olvadozó félben van, a másik pedig, melybe beolvad, nem tudni, mint érez.

⊙ (A Szegednél a Tiszán átvezető óriási vasúti hid) közel áll befejezéséhez, s remélhetőleg november közepén már olly karban lesz, hogy a vonatok járhatják.

⊙ (Az aradi vasút megnyitása) okt. 21-kén minden ünnepély nélkül megtörtént; Pest felé naponként csak egy vonat indul.

Mi újság?

⊙ Bibornok hercegprimás ő eminenciájára e hó 2-án Rómába elutazott, hogy a legközelebb Esztergamban tartott tartományi zsinat végzéseit a pápa ő szentségének személyesen nyujthassa át megerősítés végett. A „Religio“ szerint, mely után közöljük e hírt, ő eminenciájának kíséretében vannak. főt. Szabó József, esztergami kanonok ur, Zalka József, pesti egyetemi tanár és a „Religio“ szerkesztője, és gr. Nyári Rudolf, primási titoknok.

⊙ (A bécsi nemzeti bank készpénzfizetései) nov. 2-án kezdődtek. Hét-főn, nov. 1-én, mint rendezés, zárva voltak a pénztárak.

⊙ (Az iskolaköteles gyermekek száma) a Svábhegyen 77-re, a Ferencz-halmon s Lipótmezőn 60-ra emelkedett, minélfogva Budaváros ezek számára két iskolát állított; de hogy magyart-e vagy németet, az nincs megírva.

⊙ (Tanítási s nevelési ügyre) Árokszállás, Jászberény és Félegyháza egyenkint 100,000 ftnál többet határozott fordítani.

+ (A budapesti zenede) a Frank-féle könyvtárból kétszáz darab zeneművet nyert ajándékba, melyek közt Beethoven- és Mozartnak több remekműve találtatik.

+ (A zenede novendékeinek) száma az idén 320-ra megy.

+ (Pfeiffer Ida), a hires utazónő, október 28-án egy hosszú utra kelt, honnan többé nem fog visszatérni. Elutazott egy jobb hazába, hol nincs többé szenvedés. Rokonai és barátai őszinte könyveket hullattak sirja fölött.

+ (A pesti műegylet) jövő tavasszal Pozsonyban fiókiállítás rendez.

+ (A Lloyd-teremben) a tél folytán magyar és német nyelven érdekes tudományos fölölvások fognak tartatni.

+ (Tóth Soma „palotás táncát“), mely a múlt héten nemzeti szinpadunkon először adatván elő, igen szép sikert aratott, több tánczedvelő be akarja tanulni, hogy a jövő farsangi dalidókbán ellejthessék. Kívánatos volna, hogy nemzeti táncszerzeményeink társaséletünkben azon helyet vivhatnák ki maguknak, melyekre érdemesek, s valahára háttérbe szorítanák a már szertelen divatba jött ugri-polkákat stb.

⊙ Dr. Szabó József írja, miszerint földtani célból tett utazása alatt, az országban mindenütt nagy hódolatra talált a tudomány iránt, s hogy ez uta-

zása, a hatás kellemét tekintve, akármelyik külföldi utjával mérközhetik. Dr. Szabó nemcsak általában a tudománynak, de különösen a magyar tudományosságnak is nagy szolgálatot tett ez utazása által. Idegenek többször átutazták már az országot, és átutazhatják még százszor és nem fognak olly eredményt fölmutathatni, mint ha saját honfiaink tesznek néhánykor kirándulást, mert ezek iránt a föld népe bizalommal, vonzalommal viseltetvén, önként tudomásukra juttatja az utbavezető helyi tudnivalókat; mert ezek legmíntegy ismervén a hazát, tudják mit hol kell keresni és miért, mire van már inkább szükségünk és mi az, mi ránk nézve, legfontosabb. Azon fogadtatás, mellyben Szabó ur mindenütt részesült, és az eredmény, mellyet kivivott, eléggé látszik ezt bizonyítani.

+ (A halottak napját) a fővárosi közönség ez idén is szokott kegyelettel ünnepelte meg. A kellemetlen idő daczára igen szép számmal látogatták a temető-kerteket, fölkoszorúzták kedveltjeik sírját, imádkoztak, könyveket helleztak a szenderegők felett, s elfelejtkezvén az ember hiúságokról, megemlékeztek ama legfőbb igazságról, hogy „minden embernek meg kell halni.“

(Sinfalcán, Erdélyben,) egy 13 éves leány közelebb felakasztotta magát. Hir szerint életuntsága vitte őt e borzasztó lépésre.

+ (Egy terészvárosi agastyán-pár) közelebb aranylakodalmát ülte meg. A menyasszony ugyanazon ruhában jelent meg, mellyben 50 év előtt megesküdütt. Az öreg pár, mint a „L. Bl.“ megjegyzi, aranylakodalmán ritka jókedvvel mulatott, még reggeli négy óra felé is vidáman járta a ländlert a tánczolókkal.

+ (Öromhir a fakereskedőknek.) Hozzáértők azon körülményből, hogy a hangabokrok késő ősszel nekibúsulták magukat a másodszori virágzásnak, igen kemény és hosszú telet jósolnak.

⊙ (A Magyarországra vándorlás) kedvezőtlen eredményről hiában irnak a hannoverai lapok; a nép csak a papokra hallgat s csoportosan özőnlík be hozának.

+ (Hamburgban jótékony szini előadást) rendeztek azok számára, kik az „Ausztia“ gőzös elége alkalmával életben maradtak.

+ (A párisi növénykert állatgyűjteménye) közelebb egy óriáskigyót (boa) kapott, mellynek hossza 30 láb, s rendkívüli vastagsággal bír.

△ (Kigyóson egy 93 éves parasztot) látott dr. Szabó legközelebbi földtani utazása alatt. A 93 éves öreg olly hetykén járt pipázgatva a ház előtt föl-alá, mintha még csak 60 éves lett volna. Nehány év előtt neje bepanaszolta, hogy mást szeret!

+ (Putnokon) a múlt hó folytán egy sorshuzással párosult tánczvigalmat rendeztek jótékony célra. A sorshuzás alá bocsátott tárgyakat egyes honleányok s honfiak ajándékai képezték, mellyekre ezer darab 12 krajczáros sorsjegy volt kibocsátva. Az innen bevett jövedelem, minthogy a sorsjegyek mind eikeltek, 200 pftot tesz, melly összeg fele, a putnoki kaszinó könyvtára, másik fele pedig a nemzeti színház alapítókéje gyarapítására fordított.

+ (Szegedről) írják a „Hölgyfutárnak“ hogy ott a gyümölcsöt az idén fonszámra adogatták 6 krajczárért. Ugyanott Dimitrieff Svetsin Miklós hegedűművész, közelebb két hangversenyt adott. Az ottani kereskedők egy ipar- és kereskedelmi-kaszinó megnyitását tervezik. Az alapszabályok jóváhagyás végett már föl is terjesztettek. A tudósító reményli, hogy ezen jó urak a magyar lapokról sem fognak megfeledkezni.

⊙ Verbón (Nyitra megyében) okt. 25-én és 26-án tűz volt; öt ház és ugyanannyi telt csűr égett el.

⊙ (A nemzeti színház helyárai az új pénzérték szerint) következők: földszinti vagy elsőemeleti páholy 6 ft. 30 kr., másodemeleti páholy 5 ft. 25 kr., erkélyszék 1 ft. 60 kr., földszinti zártzék 1 ft. 5 kr., másodemeleti zártzék vagy földszinti bemenet 70 kr., másodemeleti bemenet 42 kr., karzat 18 kr. November hóra új pénzértékben a bérlet következő: földszinti zártzék, melly eddig 15 ft. volt, új pénzben 15 ft. 75 kr., a földszinti bemenet melly 8 ft. volt, új austriai értékben 8 ft. 40 kr., tehát mint látszik, az átszámításban az előbbi árak meghagyattak.

Levelezés.

Bécs, november 3. Adjon Isten, szerkesztő uram!

No iszen szép kalamitásba hoztam önt bécsi tudósításommal; nem elég, hogy a „Hölgyfutár“ szólta oda nagy hegykén, hogy minek bolygatom a kedélyeket mikor ország világ tudja, hogy Simonffy Kálmán ur a magyar Schubert (!) s Frank ur az ujra feltámadt Csermák (!!), hát még egy pesti műkedvelő is lánsát tör e két honi zenésznőnkért, kiknek érdemeit eltagadni ép olly kevéssé jutott eszembe, mint annyit sokhoz hasonlóan egy szórni a tőmjent orruk alá, hogy én csak megprűszkölnék tőle, ha én meg érne az illy kegyetlen szerencse. De azért legyen ön nyugodt, beállok minden szavamért mit tollamból kieresztettem, ámátor legtávolabb vagyok azon gondolattól, hogy én még itt tollháboruskodjam ebben a gondnehez időben, s az annyira megpanaszolt szük téren. Majd megtérünk a magunk kanyerén, sohse bánt-suk egymást.

Inkább egy pár friss újdonsággal szolgálók. Legelől azt, hogy nem sokára elhagyja a bécsi sajtót „Bolond Miska albuma“, melly havi füzetekben fog megjelenni. Ez nagy titok még, hanem én azért csak megsugom. — A második, hogy a napokban jelennek meg Csermelyi Sándor költeményei, mellyek közül akad ollyan egynehány, hogy bátran megállják a sarat bár mikor. Meleg kedély, a ma már divatból kiment forma és rimgond, tiszta hibátlan magyarság, minden tolakodás nélkül kedvesen elpanaszolt búbanat, egetverő, világfáradt, feneketlen óbégatások nélkül, jellemzik a — próbanyomatok után indulva — a csinos kiállítású könyvet. — A harmadikat tán tudják is: hogy is mondjam hamarjában? Hát magyar újságunk lesz német

nyelven. Magyar irodalmi termékek átültetésével s azok ismertetésével akar foglalkozni. Sok szerencsét a vállalathoz; csakhogy aztán el ne mondassuk: „adtát uram esőt“ stb. stb.

A negyedik újdonságom majd megint békezaró talál lenni, de én mind ennek dacára csak megkísértem. A „Figaro“ párisi lap mögé bujom, azt üssék ha akarják, én csak hűséggel a következőt fordítom le belőle, mely furcsán fogja érinteni azokat, kik oly nagy örömmel és készséggel kürtölék a külföldön kerekedett *Bogya-hühöt*.

„Ruda kisasszony, ki a bohóc leányát adá, kezdőnő még csak. Ruda kisasszony, e szerepében, tükör előtt tanulhatta be kétségbeesett arcjátékát. Megérzik rajta, hogy mosolyának bája nagyobb súlylyal bír szemeiben, mint a mantuai herceg szerelme. Ruda kisasszony mosolyog kedvesére, mosolyog meghitt társalkodónőjére, mosolyog az udvaroncokra, mosolyog a közönségre, mosolyog a sugóra, mosolyog a karmesterre. Ezt nevezem aztán szerencsés debutnek . . . a prima donnára nézve. Jövő alkalommal a közönség mutatja majd meg Ruda kisasszonynak fogait.“

Ez utóbbi phrasisal nem tudom mit akar mondani Jouvin ur, a czikk írója, hanem leverő ránk nézve az, mit a különben mindig udvarias tárczairó és itész oly szivtelen őszinteséggel mond ki a művész szemébe, ránk nézve kiknek hazai művészete, irodalma stb. oly szerencsétlenül van képviselve a külföldön. Adja Isten, hogy jobbra forduljon.

K. T.

Igló (Szepes), okt. 24. (*Újabbkori geographia. A szepesiek köpönyeg nélkül jártak. A „vak szepesi“ szereti a lelki világosságát. Az iglói algyimnasium. A tengeren elveszett Hermann család.*) Ezután tulajdonképen Neudorfot kellene írunk, szerkesztő ur, nem Iglót! Biz ugy! — Mert hát ott áll a mérföldmutató oszlopokon: „Neudorf $\frac{1}{2}$ m.“ „Neudorf $\frac{1}{4}$ m.“ s ugy tovább. E változást szükségesnek tartom azokkal tudatni, kik Borsodból, Gömörből jönnek hozzánk, hogy valamiképen el ne téveszessék Igló városát, a melyet örök időktől fogva Iglónak nevezett német és magyar, mindenféle nyilvános helyen és okiratban, s csupán a helybeli lakosok magán használatul divatozott a Neudorf név, itt is gyakran inkább gunynevül. (Valóban csodáljuk azon újabbkori mérföldmutatókat, kik annyi járatlanságot tanúsítanak a historiában és geographiában. Szerk.) — Különbem nem volna csuda, ha szomszédaink eltévesztenék ezt a várost, mert a mi Neudorfunk legújabb időben egészen kiöltözött cynikus formájából, divatosabb köntöst vett magára. Még csak pár héttel ezelőtt a hosszú város közepén egész kaszáló rétek, mindenféle nagyságu és mélységű dombok, partok és gödrök terültek el, a töltött ut mellett pedig jobbra balra végig nyult két széles árok bűzhödött pocsolyáival, a mi nemcsak szemet és orrot boszantott, hanem azon felül még láb- és nyaktörés veszedelmével is fenyegette az embert, ha történetesen sötét éjszakán a város egyik oldaláról a másikra volt kénytelen botorkálni. És hogy efféle szomorú esetet városunk krónikája nem említ, csak annak tulajdonítható, hogy minálunk igen kevés oly ember van, a ki éjjel szokott kóborolni.

Most már semmi veszedelem; a város ugy ki van egyengetve, mint valami tánczterem. Az esővíz és egyéb moslék lecsapolására épült egy hosszú földalatti csatorna, s ha a megkezdett kőburkolás be lesz végezve, akkor Szepesmegyének egy csinos városával többje lesz, mely kellemetes külsejével városi előjárásunk és polgáraink jó izléséről és műveltségéről legszebb tanubizonyosságot teend; mert tisztaság és csin mindig karöltve jár a műveltséggel. Mondja ugyan egyik urambátyám, hogy jobb lett volna azt a pénzt másra fordítani, de az ilyen morfondirozó egyének soha sincsenek megelégedve semmivel. Többet mond asszonynéném, a ki azon panaszkodik, hogy kár volt biz azt a sok szép gyepet egy leborotválni, hol fogja ő már most a libáját legeltetni, hol fog az ő kacskája lubiczkolni? az mind el fog pusztulni az udvarában; majd ehetünk Márton napjára libapecsenyét! stb. — Bizony sajnálom; no de hisz majd elmúlik az ő boszúsága, ha az új pénzzel lesz dolga, jó szórakozás lesz az ő rá nézve. — Biz az az új pénz ugy kicsalta itt a régi ezüst pénzt, hogy szinte könyökig markolgtunk a huszasban.

Septemberi és októberi időjárásunk igen szép volt, ugy hogy majdnem kísértetbe jöttünk, köpönyegeinket félretenni. Mert az már a szepességi Szibériában nemzeti szokás, hogy csak Sz. Iván napkor tesszük le a köpönyeget és Sz. Iván nap után újra felvesszük és viseljük aztán ismét Sz. Iván napig, ugy hozván azt magával meleggel hideggel mindig karöltve járó éghajlatunk. Sőt azt beszéli rólunk a krónika, hogy ezt a szokást másutt is hűségesen megtartjuk, ugy hogy ha például az ember Kassán 10 köpönyeges embert lát, 9-re ráfogják, hogy szepesi származásúak. Beszél rólunk a világ még egyéb nevezetes dolgokat, így p. o. a szomszéd megyebeli „vak szepesieknek“ (blinder Zipser) csufolnak minket, azt állítván rólunk, hogy szemeink csak kilenced napra nyílnak meg születésünk után.

Hogy mennyi igaz a dologban, azt saját tapasztalásomból voltaképen meg nem mondhatom, miután az apai örömhöz még nem volt szerencsém, a bábaasszonyokkal pedig restelek szóba állani. Annyi igaz, hogy az a „vak“ szepesi, ha felnő, nem szereti a vakaságot, s iparkodik minden tőle telhető módon gyermekeinek lelki szemébe világot gyújtani; szereti egyházát és iskoláját, s mikor ekeket támogatnia kell, soha zsugorian meg nem vonja tőlök filléreit. Áll ez különösen az iglói protestáns egyház tagjairól, kik minden zaj nélkül egyszerre 30,000 pftal nevelték saját zsebeikből egyházuk pénzalapját, s ez által egy algyimnasiummal egybekötött alrealtanoda létrejöttét lehetővé tették, miután már előbb is czélszerűbb szervezetet adtak volt elemi iskoláinknak, ugy hogy jelenleg az egész szép virágzásnak indult tanintézetben 9 tanár működik, és pedig az elemi osztályokban: Scherfel János és Noszay János, a felsőbb leánytanodában: Bömisch Ede; az algyimnasium- és alrealtanodában: Kellner Károly, dr. Tavasy Lajos, Scholtz József, Jantner Bernát és Pákh Károly, a 9-ik pedig az egyház lelkésze Fábry János, ki az

algyimnasiumban az ifjuság vallásbeli oktatását vállalá magára. — Szivünk-ből kívánunk legszebb sikert e férfiak munkálódásának, az egyháznak pedig adjon az ég sok oly ragyogó nevet, millyen az áldozatokban, nevelésügyi jótékonyaságban páratlan *Trangous* név! — A nevezett tanintézetben kívül van még egy, két osztályu *vasárnapi iskolánk* is, ezt a városi pénztár tartja fenn, mely különben is évenként szép összegekkel gyámolítja a kebelében létező prot. és kath. tanintézeteket, s azonfölül ez év folytán sok becses földabroszszal ajándékozta meg az iskolákat. Legyen szabad hinnünk, hogy városi előjárásunk ezután is meg fogja tartani ezen részvételjes indulatát szellemi intézeteink irányában.

Tudósításom végül megemlítem még, hogy pár nap óta családi és egyéb társas köreinkben beszédünk főtárgyát az innen Amerikába költözni akart szerencsétlen *Herrmann*-család fátumszerű végpusztulása teszi. Friss emlékezetben van még előttünk a hét vidám gyermek, a derék családapa és anya, kik f. évi augusztus elsején szakadtak el tőlünk, maguknak új, boldogabb hazát keresendők. (A család kiköltözési viszonyairól s az elszánt apáról, kit itt Pesten is többen ismertünk személyesen, bővebb tudósítást is szívesen vett volna az olvasó közönség. Szerk.) „Ausztia“ gőzös vitte őket Amerika felé. A hajó gyászos kimenetelét ismeri a világ: — apa, anya a 7 gyermekkel együtt mind ott találta sirját az Atlanti tenger fenekén! Fájdalmasan ver az ember szive, ha rá gondol azon kinos perczekre, melyeket érezhetett a szerencsétlen apa, midőn utolsó áldását adá gyermekeire, nejére, a kiket kivezetett, hogy boldogokká tegye az új világban, s a helyett kénytelen volt őket egyenkint a kinos halál karjaiba küldeni. De ők már tul vannak minden fájdalom, — aludjanak békével! — Eszembe jutnak a nagy költő szavai:

„A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely.“

Egyveleg.

— *Magyar köszöndások és szólásformák* (miket naponként alkalmazhatunk az életben):

Haragos asszony, sűrű füst, lyukas tál — mind a három ártalmas a haznál.

Fehér, mint a csóka lába, meg a varju térde.

Megrágd a szót, mielőtt kiszöld.

Annyi van neki, mint békának a tolla.

Nem ludnak való a széna, mert kiszurja a szemét.

Jobb a kevés édes, mint a sok keserű.

Annyit fordul a kerék alá, a mennyit föl.

Hasztalan a káposzta, ha zsirtalan.

Ugy néz, mint a sült hal.

Apró pénzem nincs, az öreg százasa meg elfogyott.

Ha szegény vagy, légy kevély.

Ugy hanykodik, mint az árpaczipó a sütő lapáton.

Árpa kenyér, fokhagyma, azt a fogam nem fogja.

Buzakenyér, ludhus, az a jó guszta.

Furcsa, mint az almáriom kulcsa.

Kifutja a bontó fésű.

Persze szörös — ha tollas volna, röpülne.

Késő lovat nyergelni, midőn hadba kell menni.

Én is tudnék egy disznót százfelé hajtani.

Én is láttam már buzából templomot.

Lassan kocsis, beteg a ló.

Ha meghal, többé senki sem látja az árnyékát.

— (*Gyöngéd bizonyítvány.*) Egy falusi plebánostól halotti bizonyítványt kértek. Szerencsétlensége, azon férfi, — felakasztatott, s hogy ezen körülményt, a mennyire csak lehet, eltitkolja, ezt írta: „Ezennel bizonyítom, hogy N. N. aug. 20-án 1736-ban csendesben az Urban meghalt, de egyszersmind megjegyzendő, hogy utolsó pillanatában lábaival kissé rugdalódzott.“

+ (*A new-yorki kristály-palota*) elhamvadását illetőleg írják, hogy az ezen épületben rendezett kiállításon jelenvolt mintegy 2000 ember közül csupán egy vesztette el életét agyonnyomatás által. Az elégett tárgyak értékét egy millió dollárra tetszik, miből csak 5000 volt biztosítva. Az elégett tárgyak nagyrészt gazdasági gépek, zongorák és egyéb hangszerek voltak.

† Herczeg Conti egyszer incognito utazott Lyonon keresztül. Letartóztatták, s a polgármesterhez vezették, a ki nagyon kíváncsi volt. „Barátom — szól hozzá — mi jót mondanak Párisban?“ *Misé* — felelt a herceg. — „De nem. — én azt kérdelem, mi csinál most legnagyobb lármát?“ A fiákerek az utcán. „Értsen jól. Azt akarom tudni, mi újság?“ *Zöld borsó.* „Hogy hívják magát, barátom?“ kiáltott a polgármester mérgesen. Bolondok — válaszolt a herceg — barátjoknak neveznek; az udvarnál herceg Continak hívnak.

Ezek viselt dolgai herceg Continak, Lyon városában.

† Pár évtized előtt élt Kolozsvárt egy F. . . nevű orvos, ritka tehetségű férfi, — csakhogy örökké szomjas volt. Történt, hogy valaki irótollat készített, késének vékony éle szemébe pattant. Megkísérlették a legjelesebb kolozsvári és vidéki orvosok, de, noha az élnek egyik vége látszott: kivenni nem tudták. Oda vetődik történetesen dr. F. . . is, — kiveszi akkor divatba jött magneses-aczélát: — „Tartsa az ur a szemét!“

A roppant kinokat szenvedő ember szemét fölnyitja, F. . . a delejes aczélát oda tartva, a késélt kiszivatja, — s a már minden reményről lemondott beteg meztve lőn.

+ (Kaliforniában egy asszony) már 36 gyermek et szült, kik közül még egy sem halt meg.

☺ (A pápa ő szentsége) külön használatára egy vasuti kocsi készített-

tek, melynek bemenete felett Lukács evangelistának a vasutakat is érthető e szavai olvashatók: „Eunt prava in directa et aspera in vias planas. Omnis vallis implebitur et omnis collis humiliabitur.“

Színházi napló.

Péntek, okt. 29. Ujjonnan betanulva először: „Sylphid.“ Tündérballet 2 felv. Aranyváy Emilia a czimszerepben, teljes sikerrel.

Szombat, okt. 30. „Portici néma.“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzette Auber. Vasárnap, okt. 31. Uj szereposztással először: „Mancsa az ezred ténnyé.“ Népszínmű 3 felv. Teli ház. Hegedűsné a czimszerepben játéka s éneke által viharos tetszést idézett elő. Koszoru is repült.

Hétfő, nov. 1. „Bánkban.“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Irta Katona József. — Bank bán Egressy, Petur Szigeti, Gertrud Jókainé, Melinda Komlóssy-K.-né. Szép közönség, nagy lelkesedés.

Kedd, nov. 2. Viardot-Garcia Paulina assz. énekesnő első föllépteül: „Sevillai borbély.“ Vig opera 2 felv. Rossinótól. — Az európai híri énekesnő mindjárt első föllépésénél teljes diadalt aratott.

Szerda, nov. 3. László József nyugalmazott színész első föllépteül: „Az élet színpalái.“ Vigjáték 5 felv. Dumanoir és Clarsville után francziából fordította Bulyovszkyné. — A közönség szünni nem akaró éljenzéssel fogadta régi kedvenczét, kibén nyugalmaztatása daczára csaknem töretlenül találta fel a régi kedélyt és eleveleséget. Közönség szép számmal.

Csütörtök, nov. 4. Viardot-Garcia második föllépteül. „Norma“ Opera 2 felv.

Szerkesztői mondanivaló.

4098. Gyula. W. Gy. 3801 számú előfizető. — Hogy ne volna Rév-Komáromban postahivatal? Csak tessék egyenesen oda írni. — Az 1781-ben kijött képes geographia most már elavult dolog; vannak ennél most sokkal jelesebb és használhatóbb új munkák, melyekből a népek szokásait és viseletét megtanulhatjuk.

4099. Egerbég. B. S. és G. B. — A cikket a közölt alakban még a „Nyílt térben“ sem közölhetjük. Az előadott tények egyházi hatóság színe elé tartoznak. Mind az, a mit e részben tehetünk, abból áll, hogy, kinyilatkoztatjuk, mikép önök „X. utazó és Erdődy Gyula“ ellenében Halasi Sp. János részére állanak s az egerbégvi tanítókat derék, becsületes, szorgalmas, kötelességeiket teljesítő férfiakul ismerik. — A nyilatkozat többi része nem kiadni való.

5000. M. Szigeth. Sz. K. — Megtörtént. Miféle alattomos ellopódzás volt az?

5001. Bécs. Többen. — Tehát Farkas Miska nem csupán egy, hanem több, még pedig jelesebb zeneszerzőnk műveit is játsza Bécsben; a régi operákat pedig azért huzza, mert azok több zenei belbecsessel bírnak, mint az újak. Adjuk tudtára mindeneknek, a kiket illet.

5002. Uj Szöny. V. J. — A piaci tudósítások mindenkor illető pontossággal közöltek a Polit. Ujdonságokban. — Ne haragudjék ön olyan nagyon ezen szavakra: „egyelőre, eddigelé, felmérés.“ Higyje el ön, hogy azok igen jó szavak a maguk helyén és idején. Ön azt mondja: „Nem szokhatok ezen új írásmódoz.“ De bizony csak szokjon — s azért sohase vesszünk össze.

5003. Bécs. R. A. — Az igen fontos kérdést, fájdalom, nem tárgyalhatjuk lapunkban; legalább most még nem. A lendületet a politikai lapoktól várjuk.

5004. Gyula. Szt. E. — A leírás nem hosszú; a rajz igen jó; az egész küldemény igen becses. Megjelenése után szívesen teljesítjük ön óhaját.

5005. Vác. A. D. — A derék munkát köszönettel vettük s bár szakkörünkbe nem tartozik, terjesztésére nézve mindent el fogunk követni.

5006. Léva. V. M. — A „harmadik ujoncz“ beküldése igen jó gondolat volt. A mustrát dicséretesen kiálotta. Kérjük a hátralevő részt is, mi azonban nem sürgetős. Ön tapasztalásból tudja, hogy ez „ujjonczok“ előléptetése soká magára várakoztatni, hanem aztán annál illőbb helyen és időben teszik meg a hatvágást. — Az elmaradt számot küldjük.

5007. Ó-Budai hajógyár. Sz. J. — Isten tartsa meg önök szép buzgalomát! Ön levele is tanúsítja, hogy a magyar munkás osztály sokkal műveltebb, mint azt sokán állítani szeretnék. Önök is szorgalmasan olvasnak könyveket és lapokat, habár áldozatba kerül is azok megszerzése. Önök dalárdát alakítanak maguk között s lelkesedve zengik el nemzeti dalainkat; jeles férfaink arczképei szobáik falán díszlenek, s egyeseknek oly csinos könyvtára van, a minővel némelylly vagyonos földbirtokos sem bír. Istennek hála, hogy illy tényeket említhetünk; ugy kell annak lenni; a gazdagok forintjainak össze kell vegyülnie a szegényebbek filléreivel a közös célnak, a nemzeti műveltségnek, előérésére. Legyen áldás a szép törekvéseken. — A közleményekből használni fogjuk, a mit lehet.

5008. Hegyes-völgyes vidék. Földműves barátoknak. Ismét egyes szép jelet a költői kedélyhangulatnak; mint egész azonban még nem felel meg a műgényeknek. Nonum prematur in annum.

5009. Bécs. K. T. — A kérdéseket köszönjük és hasonlókkal viszonzozzuk, — bár egyébbel lehetne. Minden a régi kerékvágásban döcög, hol előre, hol hátra.

5010. Az álnok Koldus. Nagy ur lehetett, hogy nagy K-val írja ön a címét. Nem szólunk a verselésről; de maga a tárgy halálra kinezna minden jó izlést, s örökre elrontana minden jó gyomrot. Még csak idézni sem merünk belőle vagy egy strófát. Reméljük, hogy minden komoly következés nélkül üritettük ki e méregpoharat.

5011. Karacsonyi György. Módosításokkal és később, talán adható lesz.

5012. Siremek A Tanítvány és Tanító. Az építő por. Mig jobb orthographiát nem látunk, addig nem olvasunk el többet e címeknél.

5013. Az üstökös csillaghoz. Szép gondolatok; de kissé elkéstek. Kérjük 2101 esztendő mulva, ha visszakerül a Donati.

— Pesti hetivásár, november 2-án. Váltóban: Buza 1-6 rendü 14 ft., 2. rendü 13 ft. 30 kr., 3. rendü 12 ft.; rozs 1. rendü 7 ft. 20 kr., 2. rendü 7 ft. 15 kr.; árpa 1. rendü 7 ft. 15 kr.; zab 1. rendü 5 ft. 30 kr., 2. rendü 5 ft. 15 kr.; 3. rendü 5 ft.; tengeri, idei 1. rendü 6 ft., 2. rendü 5 ft. 30 kr., 3. rendü 5 ft. 15 kr. egy pesti mérő. Egy kenyér 2 ft., 1 ft. 30 kr., 1 ft. Egy zsák burgonya 3 ft. 15 kr., 3 ft., 2 ft. 45 kr. Borju 40 ft., 32 ft. 30 kr., 25 ft.; birka 8 ft., 7 ft., 6 ft.; tojás 3 1/2 kr. darabja; egypár öreg tyuk 2 ft. 30 kr., 2 ft.; egypár nyársra való csibe 2 ft., 1 ft. 40 kr., 1 ft. 25 kr.; egypár kappan 2 ft. 45 kr., 2 ft. 30 kr.; egypár réze 3 ft., 2 ft. 45 kr., 2 ft. 30 kr.; egypár lud 6 ft., 5 ft., 4 ft.; egypár pulyka 7 ft., 6 ft., 5 ft.; 1 font borjuhus 40, 35, 30 kr.; 1 font sertésus 40, 35, 30 kr.; 1 font nyers szalonna 50 kr.;

1 font háj 50 kr.; 1 font disznózsír 50 kr.; 1 font tehénzsír 1 ft. 40 kr., 1 ft. 30 kr.; 1 font vaj 1 ft. 40 kr., 1 ft. 36 kr., 1 ft. 30 kr.; 1 font repceolaj 50 kr.; lenolaj 50 kr.; friss tej 12 1/2, 10, 7 1/2 kr.; tejföl 50 kr., 45 kr.; szilvápálinka 1 ft.; törkölypálinka 45 kr.; rozspálinka 40 kr.; szesz 45 kr.; ó bor 30 kr., 25 kr., új bor 20 kr., 15 kr.; ser 15 kr.; eczet 15 kr., 12 1/2 kr., 10 kr.; borsó 15 kr.; lencse 15 kr.; bab 10 kr.; köleskása 10 kr.; árpakása 10 kr. egy itcze. Egy koszoru vereshagyma 40, 20 és 10 kr.; egy adag savanyu káposzta 20 kr.; egy mázsa széna 5 ft., 4 ft. 30 kr., 4 ft.; 100 kéve szalma 15 ft., 12 ft. 30 kr., 10 ft.; 18 darab tojás 1 ft. (P. N.)

Nyílt tér.*)

Nyilatkozat és igazolás. Beszélyirási pályázatunkra meghosszabbított határidőül közmegegyezésünk szerint okt. 15-ike tüzetvén ki, egyik pályatársunk, még ennek eltelte előtt, már okt. 1-jén, határozattan kijelenté, hogy kiszabott feltételeink közül egyet se fog teljesíteni. E körülmény (miután összesen aláirt szerződésünkben e történhetőségre semmi határozatot nem hoztunk), megzavart bennünket a teendők iránt, s azokról, pályázandó társaink nagyobb részének távolléte miatt, nem is értekezhetvén, okt. 15-ike elmúlt a nélkül, hogy mi is beadtuk volna illetékünket. — Miután pedig Győri, s Kiséri urak október 16-káról olly „Nyilatkozat“ot adtak ki, mely a pályázat elmaradásának minket is egyenes okává tesz, kényszerítve érezzük magunkat, megemlítve a főnebbieket, még azt is kimondani, miszerint mi, valamint a határidő előtt is csak csak azért mulasztók el kötelezettségünket, mert azt (egyik pályatársunk teljes visszalépésére a feltételeket már teljesített Győri, Kiséri urakat is visszalépendőknek híven), ugyis egészben fölöslegesnek tartottuk, — ugy „Nyilatkozatuk“ megjelenése előtt és után is, azért nem tettük le pályarészvényünket, (beszélyírásra nem levén feltétlenül kötelezve), mert őket azzal megkínálván, kínálatunkat (hivatkozva a határidő elmúltára) el nem fogadták. — Miután ennyire nyilvánosság elé került ez ügy, kötelességünknek tartjuk még ez okból, távollevő Szulyovszky J. barátunk részére is annyit kimondani, miszerint nem ő volt, ki, mint főnebb említők, a kiszabott feltételek teljesítését előre megtagadta, s minek következése pályázatunk jelen állapota lett. — Pest, okt. 27. 1858.

Bús Vitéz. Vértesi Arnold.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelőséget a Szerk.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. napár	Gör.-oros napár	☉ Nap- kelet nyug.		Izraelit. napár	☾ Hold- kelet nyug.		
			kelet	nyug.		kelet	nyug.	
November			Oktob. (6)		Marsch			
7 Vasárnap	C24 Engelb.	C23 W.	26 E	24 Dó	6 53	4 35	30 (Rosch)	9 8 4 55
8 Hétfő	Gottfried	Cornat.	27 Nestor		6 54	4 34	1 Kisl.	10 13 5 37
9 Kedd	Tivadar vért.	Tivadar	28 Terentius		6 56	4 33	2 Esó.im.	11 8 6 30
10 Szerda	Avell. András	Florent.	29 Anasztaz.		6 57	4 32	3 Bál. t.	11 51 7 30
11 Csütört.	Márton püsp.	Márton	30 Zenobius		6 58	4 30	4 (eltörl.)	0 24 8 37
12 Péntek	Márton pápa	Jónás	31 Stachius		7 0	4 29	5 Bajt J.	0 51 9 46
13 Szombat	Kosztik. Szan.	Didak	1 Novemb.		7 2	4 28	6 Sab.	1 12 10 55

Holdnegyed: ☾ Első negyed 13-án 9 óra 59 perczkor este.

TARTALOM.

Gyöngyösi István (arckép). K. K. — More patrio (folyt.) Jókai M. — Zrinyi a költő (X. folyt.) Pauler Gy. — Nagy- és Kis-Czenk (2 képpel). Lupa P. — A kondor (képpel). — Kubinyi Agoston hollandi utazásából. — Vidats legujabb (szabadalmazott) rostája (rajzokkal). — Tarház: Kakas Márton a színházban. A székely és tarisznya. — Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedés. Közlekedés. Mi újság. Levelezés. Egyelőre. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Pesti hetivásár. Nyílt ér. Heti naptár.

ELŐFIZETÉSI JELENTÉS.

A Vasárnapi Ujság jelen félévi folyamából teljes, a Politikai Ujdonságokból néhány szám hiányával, példányokkal folyvást szolgálhatunk.

Előfizetési árak

Félévre, azaz július—decemberre a Vasárnapi Ujságra magára 2 ft. 30 kr.
A Politikai Ujdonságokkal együtt félévre 4 „ „
Évnegyedre, azaz október—decemberre mindkét lapot együtt véve 2 „ „

Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala
(egyetem-utca 4. sz.)

Felelős szerkesztő: Pákh Albert (lak. uri-utca 12. sz.)